

ŞİKÂYET DEFTERLERİ VE BELGELERİ ÇÖZÜMLENMESİNE ALGORİTMASAL BİR YAKLAŞIM

Murat POLAT*

ÖZ

Merkez ya da taşrada kadime aykırı iş ve işlemler, legal ya da illegal yapılanmaların, kanunları istismarı sonucunda ortaya çıkmıştır. Yerel mahkemede haksızlığı giderilemeyen Osmanlı tebaası, resmî ya da gayri resmî yapıların istismarına maruz kaldığında İstanbul'da hak arama mücadelesine girişmiştir. Hak arama çabaları genellikle Divan-ı Hümayun'a başvuru yöntemi ile yapılmıştır. Mağdurun hakkını teslim etmek için Divan-ı Hümayun'da görüşülen Şikâyetler önce mühimme defterlerine yazılmış, sonrasında ise imparatorluğun her köşesinden yapılan Şikâyetler önceleri mühimme defterlerine sonraları ise Şikâyet defterlerine kaydedilmiştir. Bu nedenle Şikâyet defterleri, Divan-ı Hümayun defterleri arasında yer alan önemli defterlerdendir. Şikâyet defterleri, kanunların uygulanmasındaki aksaklıkları göstermesi, devlet görevlilerinin, ya da nüfuzlu, zengin, kudretli kişilerin kanunları çiğneyerek kendilerine iktidar alanları açmasını göstermesi açısından önemlidir. Osmanlı taşra idaresinin eyaletlerde en üst amiri olan beylerbeylerinin, livalarda sancak beyinin, kazalarda kadıların, subaşıların yaptıkları kamusal yolsuzluklar, keyfi uygulamalar, reayaya yapılan zulümler, Osmanlı vatandaşlarının yaptıkları Şikâyetler ile bu defterlere girmiştir. Makale hazırlanırken atik Şikâyet defterlerinin tamamı taranmıştır. Makale Şikâyet defterleri hakkında genel bilgi vermek ve Şikâyet defterlerinde yer alan Şikâyetlerin algoritmasının oluşturulması vesikaların okunmasının kolaylaştırmak amacı ile hazırlanmıştır. Bu nedenle, bu makale Şikâyet defterlerinin klavuzu niteliğindedir. Ahkâm defterleri Şikâyet defterleri ile benzer özellik gösterirler. Bu manada makale ahkâm defterlerinin de klavuzu mesabesindeir. Şikâyet, ahkâm ve mühimme defterlerinin dil, üslup ve metinsel çözümlenmesinin hızlandırılması için bu makale yol gösterici olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Şikâyet defteri, Ahkâm defteri, Mühimme defteri, Osmanlı hukuk sistemi, Divan-ı Hümayun kalemleri.

AN ALGORITHICAL APPROACH TO ANALYSIS OF RECORD BOOKS OF COMPLAINTS AND DOCUMENTS ABSTRACT

In the centre or the countryside, anti-ancient works and transactions have emerged due to the abuse of laws by legal or illegal structures. When they were exposed to the abuse of official or unofficial structures, the Ottoman subjects started to seek their rights in İstanbul when their injustice could not be redressed in the local court. The endeavours to seek rights were generally made by the application method to the Divan-ı Humayun. To give the victim's rights, the complaints discussed in the Divan-ı Humayun were first written in the record book of complaints called "Muhimme" and later, the complaints made from every corner of the empire were initially recorded in the "Muhimme" notebooks and then in the record books of complaints. For this reason, the record books of complaints are the important record books among the Divan-ı Humayun records. Complaint registers are important in showing the failures in the implementation of laws and how state officials or influential, rich and powerful people open power areas for themselves by breaking the law. The public corruption by the "Beylerbeyis", who

* Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Bölümü Doktora öğrencisi, Osmaniye Necmettin Erbakan Anadolu Kız İ.H.L. öğretmen, osmaniyelimuratpolat@gmail.com, Orcid ID: 0000-0001-8089-5876

were the highest chiefs of the Ottoman provincial administration in the provinces, the sanjak lord in the livas, the kadis (Muslim judges) and the "Subaşı" (commander) in the districts, arbitrary practices, persecution of the reaya were recorded in these registers by the complaints made by the Ottoman citizens. While preparing the article, all of the old record books of complaints were examined. This article has been prepared to give general information about the complaint books and create the algorithm of the complaints in the complaint books, making it easier to read the documents. For this reason, this article serves as a guide for the record books of complaints. Ahkam logbooks (Ahkam is the plural of the decree and here means "the commands of the sultan") have similar characteristics with the record books of complaints. In this sense, the article is also the guide of the Ahkam logbooks. This article will be a guide for accelerating the language, style and textual analysis of the record books of complaints, Ahkam logbooks and Mühimme registers.

Keywords: Grievance book, Judgment book, Book of muhimme, Ottoman justice system, Divan-i Humayun pens.

Giriş

Yerinde sorununa çözüm bulamayan Osmanlı tebaası, kendisine muhatap olarak devletin en yüksek kurumu olan Divan-ı Hümayun'a başvurmuş ve sorununa çözüm aramıştır. Osmanlı tebaasının sorununu çözmek, hakkını aramak için başvurduğu Divan-ı Hümayun'da çözülen meseleler ve görüşülen devlet meseleleri ve re'sen alınan kararlar h.959/m.1552 tarihinden 1649 tarihine kadar mühimme defterlerine kaydedilmiştir (Aktaş 1991: 68; Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı 2017:30; Uzunçarşılı 1988:79). Sultan, sürekli Divan'da hazır bulunduğu düşüncesiyle Divan'a yapılan şikâyetler doğrudan doğruya Sultan'a yapılmış başvurular sayılır (İnalçık 1988: 33) .

Osmanlı Devletinin genişlemesi ile birlikte Divan-ı Hümayun'un iş yoğunluğu artmış bu durum Divan'da tutulan defterlerin çeşitliliğinin artmasını beraberinde getirmiştir. 1649 tarihinden sonra şahsî davalara ait kayıtlar, fermanlar, beratlar artık şikâyet defterlerine 1814 tarihine kadar kaydolunmaya olunmaya devam etmiştir. (Aktaş 1991: 68; Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı 2017: 30; Uzunçarşılı 1988: 79).

Şikâyet Defterleri, Osmanlı taşra teşkilatı ile merkez teşkilatı arasındaki ilişki, iletişim ve maslahatın gerektirdiği işlerin yürütülmüş olduğu defterlerdir. Bu noktada Ahkâm defterleri aslında şikâyet defterlerinin devamı şeklinde görülmelidir (Emecen 2005:125; Temelkuran 1975:146). Ahkâm 1742 tarihinden 1839 tarihine kadar her eyalet için ayrı ayrı tutulmuştur (Başbakanlık Devlet defterleri Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı 2017: 30; Sahillioğlu 1988:551). Ahkâm defterlerinin her eyalet için ayrı ayrı tutulmasına başlanması daha önce verilen bir hükmün ilgili eyalet defterinde kolayca bulunmasını sağlamaya yönelik bir işlem olsa gerektir. Eyâletler, Osmanlı taşra teşkilatının en büyük birimleri olduğundan bünyesinde idari birim olarak sancaklara, sancaklarda kazalara ayrılmıştır. (Başar 1997:1-10). Ahkâm defterleri arşivde A. DVNS. AHK, şikâyet defterleri ise A. DVNS. ŞKT. d. şeklinde tasnif edilmiştir (Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı 2017:30). Ahkâm defterlerinin kodlama sistemi, eyalet isimlerinin

kısaltılmasıyla oluşturulmuştur. Bu kodlamada eyalet isimlerinden sonra gelen rakamlar ise eyalete ait defterlerin kronolojik sıralamasını vermektedir.

Bu çalışma şikâyet defterlerinin çözümlenmesindeki stratejileri ortaya koymak amacıyla hazırlanmıştır. Şikâyet defterlerinde araştırma yapmak isteyenlere, defter içeriklerindeki klişe ifade ve anlatımları göstermek, içerikleri hakkında kategorik bilgi vermek araştırmacıların bu yazıyı çözümlenmelerine yardımcı olacaktır. Şikâyet Defterleri, Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşiv Başkanlığı Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı dökümünde iki şekilde tasnife tabi tutulmuştur. Bu tasniflerden biri atik şikâyet defteri olarak geçer ki belge tarama sisteminde A. {DVNS. ŞKT.d şeklinde yer alır ki 213 adettir. Diğer şikâyet defterleri A. DVN. ŞKT. d şeklinde yer alır ki bu defterlerin sayısı 38 idi (Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı 2017:30). Ancak 1504-1819 tarihleri arasını ihtiva eden şikâyet defter parçalarına tasnif sürecinde 27 defter ilave edilerek şikâyet defter parçası sayısı 38'den 65'e çıkmıştır (Soysal 2020:217).

Şikâyet defterleri ise bir numaradan başlayarak 213. deftere kadar sıralanarak tasnif edilmiştir. Atik şikâyet defterlerinin sayısı bazı kaynaklarda ifade edildiği gibi 208 değildir (Aktaş 1991: 68). İslâm Ansiklopedisi'nde Atik Şikâyet Defteri makalesi yazılırken Osmanlı Arşivi'nde şikâyet defterlerindeki tasnif çalışmalarının sürüyor olması muhtemelen şikâyet defterlerinin sayısı konusundaki farklılığın sebebidir. Şikâyet defterleri, özellikleri ve sayısı ile ilgili ek 1'de yer alan Şikâyet Defteri, Tarih Aralıkları ve Özellikleri listesine bakınız.

Şikâyet ve ahkâm defterleri Beylikçi Kalemî'nde tutulmuştur (Uzunçarşılı 1988: 40). Şikâyet defterleri, tahrir defterleri, şer'iyye sicil defterleri, temettuat, avarız ve cizye defter serileri kadar sayı ve içerik açısından zengin olmasına karşın bugüne kadar en az başvurulmuş kaynaklar arasında yer almıştır. Bu durum, şikâyet defterlerinin içerik zenginliği ve taşra-merkez ilişkilerinin esas kaynaklardan olması durumunun önüne geçmiştir (Tuğluca 2016: XIV).

Atik şikâyet defterleri incelenerek, şikâyet defterlerinin kendilerine has özellikleri liste şeklinde hazırlanmıştır. Bu defterlerin listesinin oluşturulmasında, Devlet Arşivleri Başkanlığı'nın Belge Tarama Sistemi'nden yararlanılmıştır. Çalışmanın sonunda ekler kısmında şikâyet defterleri toplu bir şekilde verilerek bu defterler üzerinde çalışma yapacak araştırmacıların işlerini kolaylaştırmak amaçlanmıştır. 213 defterin hangisinin hangi dönemlere ait olduğunu bilmek yapılması planlanan araştırmayı kolaylaştıracaktır. Şikâyet defterlerinin toplu listesi için ek 1'i inceleyiniz. Ek 1'de yer verilen şikâyet defterleri tekrara düşmemek adına kaynakçada ayrıca gösterilmemiştir.

Çalışmamızın konusu şikâyet defterleri ve belgeleri çözümlenmesine algoritmalsal bir yaklaşım olması sebebiyle şikâyet defterleri konusunda yapılan çalışmaların tamamını burada kullanmak makalenin hacmini fazlaca aşacaktır. Makalede kullanmadığımız şikâyet defterleri ile ilgili bir toplu bibliyografya sunmak, şikâyet defterleri konusunda araştırma ve inceleme yapacak bilim insanlarının işlerini kolaylaştıracaktır. Çalışmanın metin kısmında atıf yapılmayan, şikâyet defterleri ile ilgili akademik çalışmalar ekler kısmında bir toplu bibliyografya ile verilmiştir. Ek 2'de yer alan bibliyografya bir nevi kaynakça niteliğinde olması ve makale

hacmini arttıracığı endişesi ile ayrıca kaynakça kısmında gösterilmeyecektir. Şikâyet defterleri ile ilgili yapılmış akademik çalışmalar için ek 2'yi inceleyiniz.

Yöntem

Covid 19 salgını nedeniyle Türkiye Cumhuriyeti Devlet Arşivleri Başkanlığı, Belge Tarama Sistemi'nde yer alan erişim kısıtlaması olan belgeleri erişime açmıştır. Bu bağlamda Osmanlı Arşivi'nin bünyesinde bulunan şikâyet defterleri de araştırmacıların erişimine sunulmuştur. Şikâyet defterlerinde yer alan defterler incelenmiş, birçok belge üstünde çalışılmış ve şikâyet defterlerinin hızlı anlaşılabilmesi açısından dili, üslubu incelenerek defterde yer alan belgeleri kısa zamanda hızlı çabuk anlama konusunda bir yol bulunmaya çalışılmıştır.

Çalışmamız doğrudan doğruya atik şikâyet defterleri ile ilgili olduğundan dolayı ana kaynağımız ve öznemiz şikâyet defteridir. Doğrudan şikâyet defterleri ile ilgili çalışmalara değinmekle birlikte alana yenilik getirebilmek ve şikâyet defterlerine farklı bir bakış kazandırabilmek için doğrudan şikâyet defteri olmayan çalışmalara yer verilmemiştir.

1.Şikâyet Defterlerinin Şekil ve Özellikleri

Şikâyet Defterleri Divan-ı Hümayun Defteri olduğundan dolayı ayrı bir öneme sahiptir. Zira imparatorluğun her bir köşesinde kanunda sapmalar olduğunda, haklı hakkını alamadığında ya da devletin yönetim sisteminde farklılıklar oluşmaya başladığında bu durumların takipleri şikâyet defterlerinden rahatlıkla yapılabilmiştir.

Şikâyet defterlerindeki dava konuları kronolojik bir şekilde oluşturulmuştur. Her bir defterin kapak kısmında "*Şikâyet defteri*" yazısı vardır. Bu yazıdan sonra min evâili, min evâsıtı, min evâhiri şeklindeki bir ifadeden sonra, defterin kaleme alındığı tarihin başlangıç ay ve yılı yazılmıştır. Defterin en son yazıldığı ay ve tarihi formüle eden, ilâ evâili, ilâ evâsıtı, ilâ evâhiri ibareleri arkasına, ay ve sene getirilmiştir. Bu konunun anlaşılması açısından bir kaç somut örnek vermekte yarar vardır:

"Şikâyet Defteri; min Evâili Zî'l-Hicce, sene 114 ilâ Evâsıt-ı Rebîü'l-Evvel sene 1116" (Başkanlık Osmanlı Arşivi (BOA, A. DVNS. ŞKT. d. 39).

"Şikâyet Defteri; min evâsıtı Receb, sene 1144, ilâ Evâsıt-ı Muharremü'l-Harâm sene 1145" (BOA. A. DVNS. ŞKT. d. 136.1).

Şikâyet defterinin kapak kısmına yazılan tarihler, ilk sayfadaki birinci hüküm ile defterin son sayfasında yer alan son hüküm şikâyet tarihleridir. Ancak kapak kısmında yazılan ilk şikâyet tarihi ya da son şikâyet tarihinin defter içerisindeki tarihlerle uyuşmadığı defterler de mevcuttur. Bu defterlerden biri 6 numaralı şikâyet defteridir. Bu defterin son şikâyetindeki bitiş, kapak kısmında evâhir-i Şevval 1178 görünmesine rağmen defterin son şikâyet tarihi evâil-i Ramazan 1178 tarihidir (BOA. A. DVNS. ŞKT. d. 6.1; BOA. A. DVNS. ŞKT. d. 6. 98). Bazı şikâyet defterlerinde kapak olmadığı için bu defterlerin yazılmaya başlandığı ve bitirildiği tarihler kapakta yer almamıştır (BOA, A. DVNS. ŞKT. d.34; BOA, A. DVNS. ŞKT. d. 35).

Şikâyet Defterleri Divân-ı Hümayun defterlerinden olması ve bu defterlerde reayanın sorunlarına çözüm üretilmesi nedeniyle önemi inkâr edilemez. Şikâyet defterlerinin ilk sayfasında sadrazam ve reisülküttabın adı yer alması bu defterlere verilen önemin de bir göstergesidir. Sadrazam ve reisülküttap değiştiğinde ise yeniden reisülküttap ve sadrazam isimleri deftere yazılmıştır. Bu yazım defterin ortasında ya da sonunda ya da herhangi bir yerinde olabilmiştir. Şikâyet defterlerinde yalnızca sadrazamın isminin zikredildiği yerler de mevcuttur. Sadrazam ve reisülküttabın isimleri şikâyet defterlerinde genellikle şu şekilde yer almıştır:

"Bismihî teâlâ hâzihî kuyûd-ı ahâmu'ş-şikâyât der zamân-ı sadr-ı sudûru'l-vüzerâ hazret-i [Sadrazam ismi Paşa] yesserallâhu teâlâ mâ yürüdü ve mâ yeşâ ve fî ebâni [Reisülküttap ismi Efendi] reisü'küttâb tâle bekâhu nâle ma temennâhu el-vâki' fî Tarih (BOA. A. DVNS. ŞKT. d. 3. 1).

Şikâyet defterlerinin bazı yerlerinde reisülküttabın dışında sadece sadrazamın isminin zikredildiği olmuştur. *"Der zaman-ı kâimakâm/sadâzam hazret-i [İsim Paşa] tarih (BOA. A. DVNS. ŞKT. d. 148. 144; BOA. A. DVNS. ŞKT. d. 149. 158; BOA. A. DVNS. ŞKT. d. 149. 172).*

Şikâyet defterlerinde yer alan konular çoğunlukla imparatorluğun dört bir yanında ortaya çıkan Osmanlı idarî, askerî, ziraî, sosyal düzenindeki bozulmalardan kaynaklı konulardır. Bu noktada Osmanlı tebaası şikâyet hakkını önce yerel mahkemelerde kullanmıştır. Yerel mahkemenin verdiği karar reayayı tatmin etmediği durumlarda, adaletin, idarenin zafiyete düştüğü kanaati hâsıl olan Osmanlı tebaası yerel mahkemenin verdiği kararı temyiz etmek ve hak aramasını sonuna kadar kullanmak adına Divan-ı Hümayun'a bireysel/toplu müracaatta bulunabilmiştir.

Bazı kaynaklar şikâyet defterlerinin muhteviyatını Osmanlı vatandaşlarının şikâyetlerinden ibaret olarak görmüştür (Osmanlı Arşivi D. Başkanlığı 2017: 75). Şikâyet defterleri yalnızca Osmanlı tebaasının şikâyetlerinden oluşan bir defter değildir. Bu defterler çeşitli konuları bünyesinde barındıran defterlerdir. Bir devlete savaş açmaya karar vermek için şeyhülislamdan alınan fetvaların da şikâyet defterlerine kaydedildiği olmuştur. Kırmızı kalem kullanılarak yazılmış, sürh adı verilen bu kısımlardan bir tanesinde *"Bu def'a verilen fetevâ-yı şerife sûretidir"* ibaresi ile şiîliği yayma gayreti ve Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yerleşim yerlerini yağmalama ve insanları katletmesi nedeni ile İran ile muharebe caiz olur mu? Sorusuna karşılık: Olur fetvası defterde dikkat çekici bir şekilde yazılmıştır. Fetvanın Bağdat seraskerine, Revan seraskerine ve Gence muhafızına gönderildiğini ifade eden kısım da yine dikkat çekmesi ve çabuk görülmesi amacı ile kırmızı ile yazılmıştır (BOA, A. DVNS. ŞKT. d. 130. 105). Söz konusu fetvaya istinaden kırmızı renkle *"Bağdad valisi paşa hazretlerine beyâz üzerine yazılıb gönderilen hatt-ı hümayun şevket makrun sûretidir"* şeklinde bir başlıkla refâviz olarak tanımladığı İran ile savaşta Bağdat vâlisinin neler yapması gerektiği ifade edilmiştir (BOA, A. DVNS. ŞKT. d. 130. 106).

Şikâyet defterlerinde şikâyetlerin dışında farklı konuların yer aldığı yukarıda açıklanmıştır. Ilgın'da Arnavut Mehmet Ağa'nın bina ettiği Han için 30 kese akçe vakfetmek için ordu-yı hümayuna izin dilekçesi yazması ve isteğinin kabul edilmesi bir şikâyet değil izin isteme talebidir (BOA. A. DVNS. ŞKT. D. 4.8. h.52).

Divan-ı Hümayun'a bireysel müracaat hakkının dışında yerel mahkemenin verdiği kararın uygulanması hususunda sorunlar yaşayan kadı, kadı sıfatı ile Divan-ı hümayuna başvurabilmiştir. İdarî âmirler de zaman zaman Divan-ı hümayuna sancak beyi, eyalet valisi sıfatı ile başvurmuşlar ve idareleri altında sorun yaşanan hususları Divan-ı Hümayun'a başvurarak çözümlenmesini istemişlerdir. Divan'a dili, cinsiyeti, yaşı, mevkisi ne olursa olsun herkes başvurabilirdi. Divan üyeleri tüm şikâyetleri dinlemek zorundaydılar (Mumcu 994:431).

Divan-ı Hümayun, imparatorluğun en yüksek karar alma organı olduğu için söz konusu sorunların çözümünde kendisini yerel mahkeme yerine koyarak kayıt ve belgeler ışığında kararlar vermiştir. Divan kendisine gelen talep ve sorunlara, kendisi bakma ihtiyacı duymadığında davaları yerel mahkemeye ya da eyalet divanına havale etmiştir (BOA, A. DVNS. ŞKT. d. Yer Bilgisi: 139. 37. Hüküm No: 265. s.73) Şikâyetlerin yerinde görülmesi istenildiğinde "...mahallinde şer'le görmek..." (BOA, A. DVNS. ŞKT. d. 135. 44; BOA, A. DVNS. ŞKT. d. 6. 23; BOA, A. DVNS. ŞKT. d. 6. 26; BOA, A. DVNS. ŞKT. d. 11. 230.) ifâdesi belgelerde sıkça kullanılmıştır.

Defterlere kaydedilen hükümler, normal bir deftere yazılır şekilde tutulmuştur. Ancak tutulan defterler o kadar ekonomik tutulmaya çalışılmıştır ki sayfa sonunda bulunan kenar boşlukları bile değerlendirilmeye çalışılmıştır. Sayfa değerlendirme çabaları genelde sayfa sonunda 45° ile yapılmıştır. Ancak bazı sayfalarda hükme konu olan şikâyet defterde 90°'lik bir açı ile de yazılmıştır (BOA. A. DVNS. ŞKT. d. 108. 37. s.69. BOA. A. DVNS. ŞKT. d. 108. 37. s.70). 71 numaralı ahkâm defteri belge tarama sistemine mükerreren yüklenmiştir. Bu nedenle 71 nolu defter 248. jpeg dosyası ile bitmiştir. Fakat defter mükerrer yüklendiğinden 249. jpeg belge özelliklerini anlatmakta 250. jpeg ise defterin dönem aralığını belirtmektedir (BOA, A. DVNS. ŞKT. d. 71; BOA. A. DVNS. ŞKT. d. 71. 1; BOA, A. DVNS. ŞKT. d.71. 247).

Atik Şikâyet defterlerinden 44 numaralı deftere kadar arşiv idaresi her bir şikâyete numara vermiştir. Ancak 45 numaralı atik şikâyet defterinden sonra 139. şikâyet defterine şikâyetlere numara verilme işlemi yapılmamıştır. 139. şikâyet defteri ile birlikte şikâyet defterleri içerisinde yer alan her bir hüküm yeniden numaralanmıştır (BOA, A. DVNS. ŞKT. d.139). Şikâyetlere numara verilmesi işlemi, bu defterlerden yararlanıldığında ve dolayısı ile şikâyet numarasının da referansta yer alması, ilgili şikâyeti, defterinde bulmayı kolaylaştırdığı görülmüştür. Şikâyet defterlerinin çoğuna sayfa numarası verilmiştir. Ancak sayfa numarası verilmek yerine varak numarası verilen defterler de az değildir ki referansta sunulan defterler bu defterlerdendir (BOA. A. DVNS. ŞKT. d. 133-138).

2. Şikâyet Defterinde Olay Örüntüsü Nasıl Anlatılmıştır?

Şikâyet Defteri'nin bazı yerlerinde "*Hanif Efendi tamâm*" (BOA, A. DVNS. ŞKT. d. Yer Bilgisi:113. 135.), "*İhyâ Efendi tamâm*" (BOA, A. DVNS. ŞKT. d. Yer Bilgisi: 113. 329), "*Avni Efendi tamâm*" (BOA, A. DVNS. ŞKT. d. 115. 272), "*Hâlid Efendi tamâm*" (BOA, A. DVNS. ŞKT. d. 117. 431), şeklinde ifade ve ibareler ile katip isimleri yer almıştır. Ancak 125 numaralı şikâyet defterinden itibaren her bir hükmün sonunda kâtip isimleri açıkça yazmıştır. Divan-ı Hümayun kâtibi şayet birbiri peşi sıra hüküm yazmış ise ismini herbir hükmün sonuna koymak yerine en son yazmış olduğu hükmün

arkasına yazmıştır (BOA, A. DVNS. ŞKT. d. Yer Bilgisi: 125. 3-366). Kâtiplerin azli ve atanması defterdarın insiyatifinde olduğu anlaşılmaktadır (Günalan 2017:128).

Şikâyet sonucu verilen hükümler genellikle Osmanlı askerî sınıfına gönderilmiştir (Okur Gümrükçüoğlu 2012:179). Divan kâtipleri, eyâletlerde olan bir konuyu öncelikle valilere yazmışlardır. Vâliye yazılan konu, kadiyi, voyvodayı, ayan-ı vilayeti, eşrafi, yeniçerileri, zuamayı vb. mansıp ve kişileri ilgilendiren yönü olduğunda, bu isimlere de hitap bölümünde yer verilmiş ve sonrasında "*hüküm ki*" ifadesi yazılmıştır (BOA, A. DVNS. ŞKT. d. 6. 44).

Eyaletin başında vali bilfiil görev yapmışsa, valiye kadıdan önce hitap edilmiş, vali ilgili şikâyetteki hükmün icrasından birinci derece sorumlusu tutulmuştur. Ancak eyalette vali yerine mütesellim görev yapmışsa; bu durumda kadı mütesellimden önce zikredilmiş ve kadı mütesellimden öncelikli sorumlu tutulmuştur. Bunlarla birlikte farklı hitap tarzları ile birden çok kadılara ya da valilere de hitap edilerek hükümler yazılmıştır. Bu hükümlere muhatap olan makam, kişi ve mansıpların şikâyet defterinde nasıl formüle edilmiştir? Eyâlet üst yönetimine hitapta genellikle: "*Bosna kâimâmî dâme ikbâlehûya*" (BOA, A. DVNS. ŞKT. d. 185. 10.), "*Mısır valisine ve İskenderiye kadısına hüküm ki:*" (BOA, A. DVNS. ŞKT. d. 159. 27), "*Rakka valisi vezire ve Ruha Kadısına hüküm ki:*" (BOA, A. DVNS. ŞKT. d. 120. 265), "*Adana vâlisine*" (BOA, A. DVNS. ŞKT. d. 159. 33), "*Mora Paşasına vekadılarına hüküm ki:*" (BOA, A. DVNS. ŞKT. d. 6. 44), "*Sakız kazâsı nâibine hüküm ki:*" (BOA, A. DVNS. ŞKT. d. 159. 6.), "*Ruha ve kadılarına ve Rakka mütesellimine hüküm ki:*" (BOA, A. DVNS. ŞKT. d. 75. 203).

2.1.Şikâyet Sahipleri ve Özelliklerinin Nitelendirilmesi

Osmanlı tebaası, imparatorluğun her neresinde olursa olsun zulme uğradığında yerel mahkemede aradığı adaleti bulamadığında hakkını aramak için İstanbul'a başvurmuştur. Divan'da şikâyetçi yoğunluğu fazla olduğu zaman vezir-i azam az önem taşıyan meselelerin görüşülmesini ikinci vezire bırakabilmiştir (Temelkuran 1975:133).

Şikâyetini yapmak için bizzat gelen kişinin bir özelliği varsa adı bu özelliklerle birlikte zikredilerek deftere geçirilmiştir. Mesela; şikâyet eden kişi Hacca gitmiş ise isminin başında el-Hac ibaresi olurdu: "*El-Hac Ömer nam kimesne gelüb üzerine şer'an bir nesne sâbit değil iken...*" (BOA, A. DVNS. ŞKT. d. 35. 241).

Kişi şeyh, seyyit ise ya da bir cemaate aidiyeti varsa durumları ile birlikte isimleri deftere geçirilmiştir: "*Sâdât-ı kirâmdan Debbağ Efendizâde Seyyid Mustafa zîde şerefehû gelüb...*" (BOA, A. DVNS. ŞKT. d. 86. 197). "*Gerger sâkinlerinden sâdât-ı kirâmdan Seyyid Ali ve Seyyid Osman zîde şerefehûmâ sūdde-i saâdetime gelüb...*" (BOA, A. DVNS. ŞKT. d. 107. 116).

Kişinin bir özelliği yok ise ismi sade bir şekilde talebi ile birlikte defterlere geçirilmiş ya da yazı hangi kazanın kadısına yazılmışsa söz konusu kaza adı ifade edilerek kişi isimleri zikredilmiştir: "*Mehmet nâm kimesne gelüb*" (BOA, A. DVNS. ŞKT. d. 37. 51), "*Rakka vâlisine ve Ruha kadısına hüküm ki: Kazâ-i mezbûrda sâkin Halil nam kimesne gelüb...*" (BOA, A. DVNS. ŞKT. d. 83. 53), "*Bektaş nam kimesne gelüb...*" (BOA, A. DVNS. ŞKT. d. 72. 153), "*Mustafa nam kimesne gelüb ...*" (BOA, A. DVNS. ŞKT. d. 72. 248).

Mağduriyet yaşayan kişinin kan bağı ile mensup olduğu bir aşireti, kabilesi varsa, etnik kimliği ayırt edici özellikte ise ya da yaşam tarzı, örneğin konargöçer tarzda bir yaşamı varsa kişi deftere geçirilirken bu nitelemeler de kişi ile birlikte kullanıldığı olmuştur: "*Karkın cemaatinden Ahmed nâm kimesne gelüb...*" (BOA, A. DVNS. ŞKT. d. 43. 51), "*Konargöçer Ekrâd taifesinden Karakeçili Aşireti'nden Dartar nam kimesne gelüb...*" (BOA, A. DVNS. ŞKT. d. 45. 182), "*Hicranlı Ekradı'ndan Koca Ali nâm kimesne gelüb...*" (BOA, A. DVNS. ŞKT. d. 55. 253.), "*Danışmendlu Türkmen'inden Şarklı Cemaati'nden Kabil oğlu Yusuf nam kimesne gelüb...*" (BOA, A. DVNS. ŞKT. d. 66. 50).

Şikâyet neticesinde kadı, vali, mütesellim, voyvoda gibi kişilere hitaben yazılan hükümde şikâyet eden kişi farklı bir ilden ise çoğu zaman bu kişinin ikamet ettiği eyaleti, livası, kazası, köyü ayrıntılı bir şekilde yazılmıştır: "*Rakka valisine ve Ruha ve kadılarına hüküm ki: Maraş kazasına tabi Sakallu nam karye sakinlerinden Hamdi nam kimesne gelüb...*" (BOA, A. DVNS. ŞKT. d. 55. 242).

2.2. Sorunun Çözümünde Kanunlara Uygun Karar Verilmesi

Haksızlığa uğrayan kişi kanuna, şer'-i şerife, berat-ı şerife, ferman-ı âliye aykırı iş ve işlem ile haksızlığa uğratıldığında şikâyet kanalı aracılığıyla hakkını aramıştır. Bu durumda hak arayan kişilerin durumu ve olaylar "*...Bunlar kanun ve emr u defter mücebince öteden beru olugeldüğü üzere mâl-ı mîri ve rûsûm-ı raiyyet ve avârizlarını edâ eylediklerinden sonra muğâyir-i kadîm ziyâde mütâlebesiyle teaddi etdirilmemek için...*" (BOA, A. DVNS. ŞKT. d. 136. 87.), "*...hâlâ mezbûrlar mu'tâd-ı kadîme kanâat etmeyub...*" (BOA, A. DVNS. ŞKT. d. 102. 57.), "*kadîmî tasarruflarında olan yerler*" (BOA, A. DVNS. ŞKT. d. 132. 239.), "*...kadîme muğâyir...*" (BOA, A. DVNS. ŞKT. d. 111. 83.), "*... Haleb kadısı mevlânâ-yı mûma ileyh huzûrlarında murâfa'a olunub kadîmden olugelmiş ve âdet-i kânûna muğâyir olduğu şer'an sâbit olur ise...*" (BOA, A. DVNS. ŞKT. d. 119. 90.) formüle edilmiştir. Bu şekilde formüle edilen olaylar genelde kanuna aykırı ise kanunun uygulama şeklinde riayet etmeye yönelik yerel yöneticilere bir tenbih ve ihtar hüviyetini zımnen içerisinde barındırmıştır.

Şikâyet edilen husus kanuna aykırı iş ve işlemleri kapsadığı ve şikâyete konu olan hususun olayın olduğu yerde merkezde çözülmesi istendiğinde ise kanunların mutlak şekilde uygulanması istenmiştir. Kanunun var olduğu hali ile uygulanmasıyla sorunu çözmek isteyen Âsitane, bu durumu şu şekilde formüle etmiştir: "*... kanun üzere amel olunmak...*" (BOA, A. DVNS. ŞKT. d. 127. 126; A. DVNS. ŞKT. d. 132. 95).

2.3. Kişisel şikâyetlerde gönderilen dilekçeler

Ahkâm ya da şikâyet defterindeki olay ve olgular, kimi zaman bir valinin, "kadı"nın mektup göndermesi ya da bir vatandaşın hakkını aramak ve muhafaza etmek için İstanbul'a dilekçe sunması ile olmuştur. Bu şekilde hak arama yolunda hak sahipleri mektup ya da dilekçe ile haklarını takip edebilmişlerdir. Şikâyet ve ahkâm defterinde bu tarz ifadelerle bir kaç örnek vermek şikâyetin İstanbul'a nasıl geldiğini görmek açısından önemlidir.

İstanbul'a dilekçe ya da mektup gönderenlere bir kaç örnek vermek gerekirse "*Hasan nâm kimesne sūdde-i saâdetime arz-ı hâl edub*" (BOA, A. DVNS. ŞKT. d. 120. 178.), "*Ruha kazası sakinlerinden Osman nam kimesne sūdde-i saâdetime arz-ı hal*

edub..." (BOA, A. DVNS. ŞKT. d. 121. 10), "Selânik kazâsına tâbi' Langaza nâhiyesinin ehl-i zimmet reâyası sūdde-i saâdetime arz-ı hâl edub..." (BOA, A.DVNS. ŞKT. d. 125. 33.), "Yenice Karasu sâkinlerinden Mehmed ve nâm kimesneler sūdde-i saâdetime arz-ı hâl edub..." (BOA, A.DVNS. ŞKT. d. 125. 35).

Şikâyet ve ahkâm defterinde şikâyetin bizzat gelerek mi, adam göndererek mi yoksa dilekçe ve mektup göndererek mi yapıldığı belirtildikten sonra şikâyeti yapan kişinin şikâyeti yapma sebebi etraflıca anlatılmıştır. Şikâyet ve ahkâm defterlerinde en sık karşılaşılan şikâyet; vergisini vermiş ya da vergiden muaf olmuş kişiden kanuna aykırı ücret talep edilmiş ve istismar edildiğinin farkında olan kişi ve zümrelerde bu durumu şikâyet etmiştir.

2.4. Reayaya Yapılan Baskılar Nasıl İfade edilmiştir?

Vergisini düzenli vermiş reaya çoğu kez kendisinden kanun dışında farklı isimler altında vergi istenmesinden dolayı şikâyette bulunmuştur. Vergi mükellefi olanlar yasal vergilerin dışında kendilerinden farklı isimler altında vergi alınmaya çalışıldığında, haklarını aramak için payitahta dilekçeler yazmış ya da bizzat gidip şikâyetlerini yapmışlardır. Bu durumda kişi ya da dilekçe sahibi, kendisini ifade ederken üzerine düşen vergisini verdiğini belirtmiş ve kendi halinde olduğunu ifade etmiştir. Şikâyet sahibi kendi halinde olduğunu belirttikten sonra divan kâtipleri bu kişi hakkında yerel yöneticilere ya da kadılarına yazdıkları metinlerde "*dahl olunmak icab etmez iken*" ifadelerini bu tür hükümlerin hepsinde kullanmışlardır. Şikâyet edilen kişi kanuna uymamış bir kişi ise divan kâtipleri bu kişileri kendi halinde olmayan kişiler olarak tanımlamıştır. Şikâyet edilen kişi reayaya baskı yapan kişi ise bu kişi mütegalibe, cebabire şeklinde nitelenmiştir. Kişi şikâyetini yaptığında, İstanbul'a gönderdiği mektupta açıkladığı hususları değerlendiren Divan kâtipleri vergi muafiyeti olan ya da vergisini vermiş olan vatandaşların durumunu şikâyet ve ahkâm defterlerinde bir kaç şekilde formüle etmişlerdir. Şikâyet sahibinin ifadelerini kâtip şu şekilde deftere geçirmiştir: "*Erbâb-ı tımardan Zekeriya nam sipahi gelüb üzerine şer'an bir nesne sâbit olmuş değil iken ...*" (BOA, A. DVNS. ŞKT. d. 35. 280) ya da "*...nâm kimesneler gelüb bunların üzerlerine şer'an bir nesne sâbit olmuş değil iken*" (BOA, A. DVNS. ŞKT. d. 46. 86).

Vergi istenilen kişiler seyyit ise devlet bu kesimi rüsûm-ı raiyyetten muaf tutmuştur (Kılıç 2005:73; Koca Nişancı t.y.:jpeg no. 10) Seyyitlerden raiyyet vergisi alınmamasına dair şikâyet hükmünden örnek vermek yararlı olacaktır.¹ Devletin bu

¹ "...sahîhü'n-neseb sadatdan olanlardan rüsûm-ı raiyyet mütalebesiyle teaddi olunmaları icab etmez iken ..." Söz konusu belge için ayrıca bkz. BOA, A. DVNS. ŞKT. d. Yer Bilgisi: 118. 68, s.131; Bir başka şikâyet hükmünde ise rüsûm-ı raiyyet vergisinin seyyitlerden kanun gereği alınmaması açıkça ifade edilmiştir. Şikâyet hükmü şu şekildedir: "*Ruha ve kadılarına ve Rakka mütesellimine hüküm ki: Ruha Kazası'na tâbi' ve nâm karyeleri sakinlerinden sahihü'n-neseb sâdat-ı kirâmdan mefâhiru's-sâdatu'l-kirâm es-Seyyid Hüseyin ve Seyyid Mustafa ve Seyyid Musa ve Seyyid Ali ve Seyyid Mehmed ve Seyyid Hasan ve Seyyid Hüseyin ve Seyyid İbrahim zîde şerefehüm gelüb bunlar sahihü'n-neseb sâdat-ı kirâmdan olub isbât-ı neseb eyledüklerin vildirüb yedlerinde ma'mûlün bih huccet ve tesemmükleri olub bu makule sahihü'n-neseb sâdat-ı kirâmdan rüsûm-ı raiyyet alınmaz iken hâss-ı merkum zabıtları hilaf-ı kânûn rüsûm-ı raiyyet talebiyle teaddi ve rencide eyledüklerin bildirüb men' ve def' olunmak babında hüküm-i hümayunum rica eyledükleri ecilden kanun üzere amel olunmak için*"

muafiyet için seyyitlerden istediği ispat-ı nesep yani soylarının Hz. Muhammet'in Hz. Ali ile Hz. Fatıma'dan doğan torunları ve onların soyundan gelenlere dayandırılmasıdır (Küçükkaşcı 2009: 40). Seyyitler bu durumu ispatladıklarında vergiden muaf tutulmuşlardır (BOA, A. DVNS. ŞKT. d. 116. 108).

Seyyitlerden ve diğer reayadan istenilen talep edilen yasal olmayan vergilere karşı yapılan şikâyetlerin neticelendirilmesinde vali, kadı, mütesellim gibi yetkililere yapılan uyarılar dikkat çekicidir. Âsitane-i Saadet'ten şikâyetin odağındaki kaza, sancak ya da eyalet yöneticilerine "...kanun üzere amel olunmak" (BOA, A. DVNS. ŞKT. d.138. 120), "...kadîme muğâyir dahl ve taarruz olunmamak..." (BOA, A. DVNS. ŞKT. d. 45. 21), "...Kadime muğâyir teaddileri men' olunmak..." (BOA, A. DVNS. ŞKT. d. 67. 12), "... ba'zıları mu'tad ve kanun üzere vermeyub ..." (BOA, A. DVNS. ŞKT. d. 87. 17) şeklindeki ifadelerle var olan kanunun uygulanmasına yönelik hükümler gönderilmiştir.

2.5. Sorunları Mübaşirlerin Çözmesi

İstanbul'a yapılan başvurular Divan'da değerlendirilmiş ve bu değerlendirme sonucunda davaların mahallinde kanuna uygun şekilde kadı ya da vali tarafından görülmesi istenmiştir. Şikâyetlerin çözülmesi için şikâyetin yapıldığı yere bazen mübaşir gönderilmiştir. Şikâyetin yapıldığı yerde başka bir iş için mübaşir gönderilmişse, bu mübaşir çıkan hüküm ile yapılmış şikâyeti çözmek için görevlendirilmiştir. Söz konusu görevlendirmeler belirli bir bölge için değil imparatorluğun tüm yerleşim birimlerinde bu yöntem uygulanmıştır. Bu duruma bir kaç örnek vermek konunun anlaşılması için yerinde olur. "...Ol tarafda âher husûs için bulunan mübaşir marifeti ile şer'le görülmek için yazıldı. " (BOA, A. DVNS. ŞKT. d. 18. 158) "...Emr-i şerifimle âher husus için mübaşir ta'yin olunan zide kadruhu mübaşeretiyle şer'le görüleb icra-yı hak olunmak babında hükm-i hümayunum rica etmeğin..." (BOA, A. DVNS. ŞKT. d. 41. 234).

2.6. Hakkının Hakkının verilmesi İçin Kullanılan Üslup

Osmanlı reâyası şikâyet hakkını kullandığında Divan'dan konu ile ilgili bir hüküm çıkar. Hüküm kime, hangi makama, yazılmışsa, divandan çıkan bu hükmü o kişi uygulamak ile mükelleftir. Bazı durumlarda ise divandan çıkan hüküm taşrada çeşitli sebeplerle uygulanmadığı da olmuştur. Bu takdirde şikâyet sahibi hakkının verilmediğini ve Divan hükümlerinin uygulanmadığını ifade eden bir dilekçe yazmıştır. Yazılan bu dilekçede divanın verdiği önceki karara atıf yapılmış ve yeniden verilmeyen hakkını talep etmiştir. Divan ise bu tür durumlarda ilgili valiye yazı yazarak şikâyet sahibine hakkının alınıp verilmesini istemiştir. Bu tür durumlarda mana aynı olmakla birlikte bir kaç kelime farklı kullanılmış ve şu ifade ile ilgili vali, kadı, sancak beyi uyarılmış ve verilen hükmün uygulanması istenmiştir: "...Sen ki vezir-i müşârun ileyhsin şakî-i mezbûr, ma'rifetinle ahz ve şer'le görüleb nehb ve gâret eyledikleri emvâl ve eşyâları aliverilüb icrâ-yı şer' ve ihkâk-ı hak olunmak bâbında istirhâm eyledükde sen ki Rakka vâlisi vezir-i müşârun ileyhsin. Ma'rifetinle bi eyyi hâl ahz ve tahsîl ve haklarında şer'le icâb eden cezâları icrâ ve ihkak-ı hak olunmak için bundan akdem emr-i şerifim verilmişken henüz icrâ-yı hak olunmaduğun bildirüb mukaddemen sadır olan emr-i şerifim mücebince müceddeden ve Divân-ı Hümayûnumda mahfûz olan kuyûd-ı

yazılmışdır. Fi evail-i rebü'l-evvel sene 1145". Söz konusu şikâyetin orijinal arşiv kaydı için ayrıca bkz: BOA, A. DVNS. ŞKT. d.138. 119.s.139.

ahkâma müracaat olundukda vech-i meşrûh üzere emr-i şerîfim verildiği mastûr ve mukayyed bulunmağın mukaddemen sâdır olan emr-i şerîfim mücebince amel olunmak için yazılmışdır..." (BOA, A. DVNS. ŞKT. d. 164. 128).

Şikâyet konusu her ne olur ise olsun eğer yargılama taşradaki mercilere bırakılmış ise bu durumda "...kanun üzere amel olunmak...", "...emr-i şerîfim mücebince amel olunmak..." (BOA, A. DVNS. ŞKT. d. 164. 128; BOA, A. DVNS. ŞKT. d. 42. 24), "...hükm-i hümâyûnum ricâ etmeğın mahallinde şer'le görülmek emrim olmuştur...." (BOA, A. DVNS. ŞKT. d. 43. 51).

Sonuç ve Değerlendirme

Şikâyet defterleri, Osmanlı reayasının şikâyet hakkını kullanmaları sonucu oluşan Divan-ı Hümâyûn defterlerindedir. Şikâyet defterleri, Osmanlı Devleti'nin bütün coğrafyası ve hukuk kurallarının ne derece uygulanıp uygulanmadığını gösteren adeta devletin en ücra yerine kadar tomografisini çeken ve gösteren defterlerdir. Bu defterlerde kullanılan yazının zaman zaman hızlı yazılması sebebi ile defter üstünde çalışan bazı araştırmacılar yazıyı okumakta zorlanmaktadırlar. Bunun sebebi defterin kendine özgü dilinin ve cümle dizinlerinin bilinmemesinden kaynaklanmaktadır.

Şikâyet defterlerinin içinde yer alan hükümlerin okunmasını kolaylaştırıcı bu defterlere özge özellikler vardır. Defterlerde bulunan şikâyetler belirli bir mantık ve ifade algoritması ile oluşturulmuştur. Bu defterin terminolojisi ve yazı stili keşfedildiğinde şikâyet defterlerini okumak kolay ve zevkli bir hal alır. Bu nedenle, haksızlığa uğradığını iddia eden Osmanlı reayasının divana, bizzat mı şikâyette bulunduğu, dilekçe ile mi başvurduğu ya da yerine bir adam göndererek vekâlet ile mi hakkının aradığını bilmek bize ipucu verir. Yapılan başvurunun ne şekilde yapıldığını okuyabilmek için hemen defterin başına bakmak yeterlidir. Bu hükmü çözümlenmenin ilk adımıdır. Arkasından bu kişinin, sabikasının ya da vergi borcunun olup olmadığını ifade eden cümle dizinlerini ve şikâyet defterinde kullanılan terimleri, ya da yukarıda anlatılan ifade ve ibareleri bilmek, kısacası şikâyet defterlerinin anatomisine hâkim olmak bu defterlerden yararlanmayı kolaylaştıracak ve araştırmacıya zaman kazandıracaktır.

Şikâyet defterlerinde kişilere ait nitelermeler, cemaat, aşiret, kabile isimleri, belli bir döneme ait kanun dışı uygulamalar vs. şikâyet konuları bize sosyal ve beşerî bilimlerin birçoğu için önemli ipuçları vermektedir. Şikâyet defterleri, hem belli disiplinler için hem de disiplinler arası çalışmalar için zengin içeriğe sahiptir. Bu nedenle şikâyet defterleri üzerindeki çalışmalar son yıllarda artmıştır.

Şikâyet defterleri üzerinde çalışma yapacak araştırmacılara kolaylık sağlamak üzere şikâyet defterleri üzerinde yapılmış çalışmaları gösteren bir bibliyografya hazırlanmıştır. Bu bibliyografya ile şikâyet defterleri konusunda çalışılan defterlerin hangileri olduğu kolayca tespit edilecektir. Böylelikle; şikâyet defterleri ile ilgili yapılması düşünülen yüksek lisans ve doktora tezlerinin belirlenmesi ve hangi defterler üzerinde çalışılmadığı kolayca belirlenmiş olacaktır. Hazırlanan bibliyografya ayrıca şikâyet defterlerini konu edinen akademik çalışmalar için bir rehber niteliğindedir.

Şikâyet defterleri üzerinde belirli bir tarih aralığında çalışmak isteyen araştırmacıların o zaman dilimine ait defteri hızlı tespit edebilmesi için ek 1 hazırlanmıştır. Ek 1 yalnızca zaman dilimini ya da şikâyet defterini seçebilmek için değil

defterlerin biçim, şekil ve fiziksel özellikleri ile ilgili de bilgi vererek sanat tarihi alanında çalışma yapacaklara da yol gösterici olacaktır. Bu çalışma, şikâyet defterleri üzerinde çalışma yapacak araştırmacıların inceleme yapacağı döneme ait defterin tespitinde klavuz görevi görecektir.

KAYNAKÇA²

Aktaş, Necati. 1991. "Atik Şikâyet Defteri". *TDV. İslâm Ansiklopedisi* 4:68.

Başar, Fahmeddin. 1997. *Osmanlı Eyâlet Tevcihâtı (1717-1730)*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı. 2017. *Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi*. 1. bs. İstanbul: Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı.

Emecen, Feridun M. 2005. "Osmanlı Divanının Ana Defter Serileri: Ahkâm-ı Mîrî, Ahkâm-ı Kuyûd-ı Mühimme ve Ahkâm-ı Şikâyet". *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi* 5:107-40.

Günalan, Rifat. 2017. "XVI. Yüzyıl Osmanlı Bürokrasisinde Maliye Ahkâm Kâtipleri". 125-53.

İnalcık, Halil. 1988. "Şikâyet Hakkı: 'Arz-ı Hal ve 'Arz-ı Mahzar'lar". *Osmanlı Araştırmaları* 7(8):33-54.

Kılıç, Rüya. 2005. *Osmanlıda Seyyidler ve Şerifler*. 1. bs. İstanbul: Kitap Yayınevi.

Koca Nişancı, Celalzade. t.y. "Kanunname". Selimiye Yazma Eserler Kütüphanesi Demirbaş no:22 Sel 5102.

Küçükkaşçı, Mustafa Sabri. 2009. "Seyyid". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* 37:40-43.

Mumcu, Ahmet. 994. "Divân-ı Hümâyûn". *TDV. İslâm Ansiklopedisi* 9:430-32.

Okur Gümrükçüoğlu, Saliha. 2012. "Şikâyet defterlerine göre Osmanlı teb'asının şikâyetleri". *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 61(1):175-206.

Osmanlı Arşivi D. Başkanlığı. 2017. *Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi*. 2. bs. editör H. O. Yıldırım, N. Yılmaz, ve Y. İ. Genç. İstanbul: Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı.

Sahillioğlu, Halil. 1988. "Ahkâm Defteri". *TDV. İslam Andiklopedisi* 1:551.

² Çalışmada kullanılan şikâyet defterleri ile ilgili arşiv belgelerine "*Şikâyet Defteri, Tarih Aralıkları ve Özellikleri Listesinde*" yer verilmiştir. Kaynakça kısmında yer alması gereken arşiv belgelerini incelemek için ek 1'e bakınız. Ayrıca makalenin gövde kısmında kullanılmayan şikâyet defterleri ile ilgili bir bibliyografya hazırlanmıştır. Makalenin metin kısmında yer almayan, şikâyet defterleri ile ilgili yapılan çalışmalar bibliyografyası için ek 2'yi inceleyiniz.

Soysal, Umut. 2020. "Devlet Arşivleri Başkanlığı, Osmanlı Arşivi'nde Tasnifi Tamamlanan Yeni Defterler Üzerine Bir Değerlendirme 'Yeni Defterler / Yeni Ufuklar'". *Hazine-i Evrak Arşiv ve Tarih Araştırmaları Dergisi* 2(2):213-24.

Temelkuran, Tefik. 1975. "Divan-ı Hümayun Mühimme Kalemî". 129-46.

Tuğluca, Murat. 2016. *Osmanlı Devlet-Toplum İlişkisinde Şikâyet Mekanizması ve İşleyiş biçimi*. 1. bs. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı. 1988. *Osmanlı Devletinin Merkez ve Bahriye Teşkilâtı*. 3. bs. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

EKLER:

Ek1: Şikâyet Defteri, Tarih Aralıkları ve Özellikleri

S.No	Şikâyet Defteri Serisi	Tarih	Açıklaması
1	A.{DVN.ŞKT.d.1.	H.Evâil-i Muharrem 1059-H.Evâhir-i Zîl-hicce 1060.	108 Jpeg, 220 sayfa, defter ebadı: 30x21, Ebrulu fakat ebrusu dejenere olmuş,
2	A.{DVN.ŞKT.d.2. A.{DVN.ŞKT.d.2 .	H.Evâhir-i Şevvâl 1062- H. Evâsıt-ı Muharrem 1064. H. Evâhir-i Muharrem 1064- H.Evâil-i Ramazan 1064.	181 Jpeg, 352 sayfa, defter ebadı: 35x 21, Ebrulu. İkincisi defter defter parçası olup ebrusu ve dış kapağı yoktur.
3	A.{DVN.ŞKT.d.3.	H. Evâil-i Muharrem 1064-H. Evâhir-i Rebiü'l-Âhir 165 .	82 Jpeg, 160 sayfa, defter ebadı: 35x21,Ebrusuz ve ciltsiz..
4	A.{DVN.ŞKT.d.4.	H. Evâil-i Zî'l-ka'de 1075- H.Evâil-i Rebiü'l-evvel 1081.	244 Jpeg, 486 sayfa, defter ebadı:30x21, ebrusu eskimiş, yıpranmış.
5	A.{DVN.ŞKT.d.5.	H. Evâil-i Şevvâl 1076- H.Evâil-i Zîl-hicce 1078.	94 jpeg, 188 sayfa, defter ebadı: 29x20, ebrusu eskimiş, yıpranmış.
6	A.{DVN.ŞKT.d.6.	H. Evâhir-i Receb 1077- H. Evâil-i Ramazan 1078.	99 jpeg, 195 sayfa, defter ebadı: 30x20, ebrusu eskimiş, yıpranmış.
7	A.{DVN.ŞKT.d.7.	H. Evâil-i Zî'l-Ka'de 1081- H. Evâil-i Şa'ban 1083.	78 jpeg, 172 sayfa, defter ebadı: 31x21, ebrusu eskimiş, yıpranmış.
8	A.{DVN.ŞKT.d.8.	H.Evâil-i Muharrem 1083- H. Evâil-i Safer 1084.	247 Jpeg, 496 sayfa, defter ebadı: 31x20, ebrusuz. Defterin ilk belgesi Evâil-i Muharrem 1073 şeklindedir. Bu tarihin evahir-i Muharrem 1083 olması gerekir.
9	A.{DVN.ŞKT.d.9.	H.Evâsıt-ı Şevval 1091 H. Evâil-i	16 jpeg, 28 sayfa, defter ebadı: 32x20, ebrusuz, siyah kapaklı, kapak rengi aşınmış.

		Rebiü'l-Âhir 1092.	
10	A.{DVN.ŞKT.d.10.	H. Evâil-i Cemâziye'l-Âhir-1097 H.Evâhir-i Zi'l-Hicce 1098.	130 Jpeg, 252 sayfa, defter ebadı: 31x22, ebrusu eskimiş, yıpranmış.
11	A.{DVN.ŞKT.d.11.	H. Evâil-i Cemâziye'l- Ülâ 1099- H. Evâhir-i Zi'l- Ka'de 1100.	287 jpeg, 569 sayfa, defter ebadı:31x22, ebrusu eskimiş, yıpranmış.
12	A.{DVN.ŞKT.d.12.	H. Evâil-i Muharrem 1100- H. Evâsıt-ı Cemâiye'l-Ülâ 1100.	153 jpeg, 293 sayfa, defter ebadı: 32x22, ebrusu eskimiş, yıpranmış.
13	A.{DVN.ŞKT.d.13. [Defter parçası].	H. Evâsıt-ı Cemâziye'l-Ülâ 1100H. Evâil-i Şa'ban 1100. H. Evâhir-i Zi'l-Hicce 1100. H.Evâhir-i Cemâziye'l-âhir 1113.	148 jpeg, 305 sayfa, defter ebadı: 32x22, ebrusu eskimiş, yıpranmış. Defter parçası, 46 jpeg, 94 sayfa, ciltsiz, ciltsizlikten sayfalar yıpranmış, bükülmüş.
14	A.{DVN.ŞKT.d.14.	H. Evâil-i Şevvâl 1101- H. Evâil-i Cemâziye'l- Ülâ 1102.	104 jpeg, 205 sayfa, defter ebadı: 31x22, ebrusu eskimiş, yıpranmış.
15	A.{DVN.ŞKT.d.15.	H.. Evâhir-i Cemâziye'l-Âhir 1102- H. Evâil-i Receb 1102.	122 jpeg, 239 sayfa, Ebadı ölçülmemiş, ebrusu rengisolukta olsa var.
16	A.{DVN.ŞKT.d.16. Defter parçası.	H.Evâsıt-ı Receb 1103- H. Evâsıt-ı Ramazan 1103. H. Evâhir-i Şaban 1105.	141 jpeg, 282 sayfa, defter ebadı: 31x22 , ebrusu eskimiş, yıpranmış. 274. sayfadan, 280. sayfaya kadar yırtılmış. Yırtılma sebebi ile bazı şikayetlerin yazılarında eksik kısımlar vardır. 16 numaralı 2. defter, bir defter parçasıdır. BOA Belge tarama sisteminde kaç sayfa olduğu ve defter özellikleri yüklü değil.
17	A.{DVN.ŞKT.d.17.	H.Evâil-i Receb 1105- Evâsıt-ı Rebiü'l-âhir 1106.	279 jpeg,564 sayfa, defter ebadı: 31x22, Sayfanın cilti, yok, ebrusu bulunmuyor.
18	A.{DVN.ŞKT.d.18.	H.Evâil-i Zi'l-Ka'de 1105- H. Evâil-i Rebiü'l-Âhir 1106 .	196 jpeg, 395 sayfa, defter ebadı: 30x21, Sayfanın cilti yok, ebrusu bulunmuyor. 388-393. sayfaların üst tarafları yırtılmış.
19	A.{DVN.ŞKT.d.19.	H. Evâil-i Rebiü'l-Âhir 1106-H.Evâsıt-ı Receb 1107.	97 jpeg, 196 sayfa, defter ebadı: 31x22, ebrusu ve cildi bulunmuyor.

20	A.{DVN.ŞKT.d.20.	H.Evâil-i Şa'ban 1106-H.Evâhir-i ŞevVâl 1106 .	200 jpeg, 399 sayfa, defter ebadı: 31x22, Ebrusu ve cildi yok.
21	A.{DVN.ŞKT.d.21.	H. Evâil-i Muharrem 1107 Evâsıt-ı Şa'ban 1107-	252 jpeg, 504 sayfa, defter ebadı: 31x22, Ebrusu ve cildi yok.
22	A.{DVN.ŞKT.d.22.	H.Evâil-i Ramazan 1107- H.Evâil-i Safer 1109.	100 jpeg, 200 sayfa, defter ebadı: 31x21, Ebrusu ve cildi yok. 160 sayfadan 200. sayfaya kadar sayfa üst ve altlarında yırtılmalar mevcuttur.
23	A.{DVN.ŞKT.d.23.	H. Evâsıt-ı Şevvâl 1107- H.Evâil-i Cemâziye'l-âhir 1108.	102 jpeg, 203 sayfa, defter ebadı: 31x21, Ebrusu ve cildi yok. İlk sayfadan 200. sayfaya kadar defterin alt kısmından yukarıya doğru yırtık.
24	A.{DVN.ŞKT.d.24.	H. Evâsıt-ı Zî'l-ka'de 1107- H. Evâhir-i rebîü'l- Evvel 1108.	81 jpeg, 188 sayfa, defter ebadı: 20x29, dış kapak ve iç kapaklar renkli ebrulu.
25	A.{DVN.ŞKT.d.25.	H. Evâsıt-ı Şevvâl 1108- H.Evâsıt-ı Cemâziye'l-Ülâ 1109.	226 jpeg, 456 sayfa, defter ebadı: 30x20, ebrusu solmuş.
26	A.{DVN.ŞKT.d.26.	H.Evâhir-i Zî'l-Ka'de 1108- H.Evâhir-i Rebîü'l- Evvel 1109.	121 jpeg, 121 sayfa, ciltli ve ebrusu renklidir. Ebadı tespit edilmemiştir.
27	A.{DVN.ŞKT.d.27.	H. Evâil-i Safer 1109- H. Evail-i Rebîü'l-Evvel 1111.	95 jpeg, 196 sayfa, defter ebadı: 31x21, ebrusu solmuş.
28	A.{DVN.ŞKT.d.28.	H. Evâhir-i Cemâziye'l-Evvel 1109- H. Evâil-i Ramazan 1109.	190 jpeg, 382 sayfa, defter ebadı: 31x21, ebrusu solmuş.
29	A.{DVN.ŞKT.d.29.	H. Evâsıt-ı zî'l-Hicce 1109- H. Evâil-i Şa'ban 1110.	174 jpeg, 351 sayfa, defter ebadı: 29x21, ebrusu solmuş.
30	A.{DVN.ŞKT.d.30.	H. Evâil-i Safer 1110- H.Evâhir-i Cemâziye'l- Evvel 1110.	36 jpeg, 76 sayfa, defter ebadı: 30x21, ebrusu solmuş.
31	A.{DVN.ŞKT.d.31.	H. Evâil-i Şevvâl 1110- H.Evâhir-i Zî'l-Hicce 1110.	194 jpeg, 391 sayfa, defter ebadı: 30x21, ebrusu solmuş.
32	A.{DVN.ŞKT.d.32.	H. Evâsıt-ı Zî'l-Hicce 1111- H. Evâsıt-ı Receb 1112.	265 jpeg, 532 sayfa, defter ebadı: 30x21, ebrusu solmuş.
33	A.{DVN.ŞKT.d.33.	H. Evâhir-i Şa'bân 1112- H. Evâil-i Cemâziye'l-âhir 1113.	370 jpeg, 738 sayfa, defter ebadı: 32x22, ebrusu solmuş.

34	A. {DVN. ŞKT. d.34.	H. Evâhir-i Şevvâl 1112- H. Evâhir-i Şevvâl 1114.	194 jpeg, 385 sayfa, defter ebadı: 30x20, kapaksız ve ebrusuz. Defterin tarih bilgisi kapağında mevcut değildir.
35	A. {DVN. ŞKT. d.35. A. {DVN. ŞKT. d.35.	H. Evâsıt-ı Zî'l-Hicce 1113-H- Evâsıt-ı Cemâziye'l-âhir 1114. H. Evâhir-i Cemâziye'l-Âhir 1114. H. Evâhir-i Cemâziye'l-Âhir 1114.	291 jpeg, 578 sayfa, defter ebadı: 31x22, kapaksız ve ebrusuz. Defterin tarih bilgisi kapağında mevcut değildir. 24 jpeg, 24 sayfa, kapaksız ve ebrusuz, defter ebadı bilgisi mevcut değil. Sadrazam Daltaban Mustafa Paşa ve Reisülküttab Mehmet Paşa zamanına ait şikayet defteri parçasıdır.
36	A. {DVN. ŞKT. d.36.	H. Evâil-i Cemâziye'l-Âhir 1113- H.Evâsıt-ı Zî'l-hicce 1113.	296 jpeg, 587 sayfa, defter ebadı: 30x21, ebrusu solmuş.
37	A. {DVN. ŞKT. d.37.	H. Evâhir-i Cemâziye'l-Âhir 1114-H.Evâhir-i Zî'l-Hicce 1114.	285 jpeg, 564 sayfa, defter ebadı: 31x21, ebrusu solmuş.
38	A. {DVN. ŞKT. d.38.	H. Evâsıt-ı Şevval 1114- H. Evâsıt-ı Rebiü'l-Evvel 1115.	112 jpeg, 106 sayfa, iç kapak ebruları canlı ancak dış kapak ebru nisbeten solmuş.
39	A. {DVN. ŞKT. d.39. A. {DVN. ŞKT. d.39.	H. Evâil-i Zî'l-Hicce 1114- H. Evâsıt-ı Rebiü'l-Evvel 1116. H. Evâhir-i Şevvâl 1116- H. Evâhir-i Şevvâl 1116.	691 jpeg, 1414 sayfa, defter ebadı: 31x21, ebrusu solmuş. Defter Parçası 5 jpeg, 4 sayfa ciltsiz, 18 adet hüküm ihtiva etmektedir.
40	A. {DVN. ŞKT. d.40.	H. Evâil-i Şevvâl 1114- H-Evâil- i Rebiü'l-Evvel 1115.	Bu defter Mühimme Defterleri arasında 114/1 yer numarasında kayıtlıdır. 131 jpeg, 254 sayfa, defter ebadı: 22x31, Defter ciltli. İç kapaklar canlı ebrulu.
41	A. {DVN. ŞKT. d.41.	H. Evâil-i Rebiü'l-evvel 1116- H. Evâil-i zî'l-Ka'de 1116.	374 jpeg, 741 sayfa, defter ebadı: 33x22, ebrusu solmuş.
42	A. {DVN. ŞKT. d.42.	H. Evâil-i zî'l-Ka'de 1116- H. Evâil-i Safer 1117.	252 jpeg, 506 sayfa, defter ebadı: 33x22, cilt ve ebrusu yoktur.
43	A. {DVN. ŞKT. d.43. A. {DVN. ŞKT. d.43.	H. Evâsıt-ı Safer 1117- H.Evâhir-i Şa'ban 1117. H. Evâhir-i Şevvâl 1117.	250 jpeg, 496 sayfa, defter ebadı: 31x22, ebrusu solmuş. Defter parçası, defterin sol alt kısmı çürümüş. Söz konusu defter parçası Devlet Arşivlerinin Belge Tarama Sisteminde erişime

			açılmamıştır.
44	A.{DVN.ŞKT.d.44.	H. Evâhir-i şevvâl 1117-H.Evâil-i Safer 1118.	198 jpeg, 396 sayfa, defter ebadı: 33x22, ebrusu solmuş.
45	A.{DVN.ŞKT.d.45.	H.Evâil-i Safer 1118- H-Evâsıt-ı Cemâziye'l-Âhire 1118.	251 jpeg, 498 sayfa, defter ebadı: 31x21, ebrusu solmuş
46	A.{DVN.ŞKT.d.46.	H. Evâhir-i Cemâziye'l-Âhir 1118- H. Evâsıt-ı Zî'l-Ka'de 1118.	287 jpeg, 572 sayfa, defter ebadı: 31x21, ebrusu solmuş.
47	A.{DVN.ŞKT.d.47.	H. Evâsıt-ı Zî'l-Ka'de 1118- H. Evâhir-i Safer 1119.	248 jpeg, 490 sayfa, defter ebadı: 30x22, kapak ebrusu solmuş.
48	A.{DVN.ŞKT.d.48.	H.Evâil-i Rebiü'l-evvel 1119- H. Evâil-i zî'l-Ka'de 1119.	281 jpeg, 563 sayfa, defter ebadı: 32x22, kapaksız ve ebrusuz.
49	A.{DVN.ŞKT.d.49.	H. Evâil-i zî'l-Ka'de 1119-H. Evâil-i Rebiü'l-Âhir 1120.	247 jpeg, 490 sayfa, defter ebadı: 31x21, kapağı ve ebrusu yok.
	A.{DVN.ŞKT.d.49.	H. Evâhir-i Rebiü'l-Âhir 1120- H. Evâil-i Cemaziye'l-Evvel 1126.	30 jpeg, 58 sayfadır. Ebadı Belge Tama Sisteminde mevcut değildir. Sadrazam Çorlulu Ali Paşa ve Reisülküttab Abdülkerim Efendi dönemine ait şikayet defteri parçası. Cilti dağılmış ve ebrusuzdur.
50	A.{DVN.ŞKT.d.50.	H. Evâhir-i Zî'l-Ka'de 1119- H. Evâil-i Safer 1124.	219 jpeg, 430 sayfa, defter ebadı: 32x22, kapağı ve ebrusu yok.
51	A.{DVN.ŞKT.d.51.	H. Evâsıt-ı Şevvâl 1120- H. Evâhir-i Muharrem 1121.	299 jpeg, 596 sayfa, ebadı belge tarama sisteminde mevcut değil. Dış kapak ve iç kapak ebruları canlı ve parlak.
52	A.{DVN.ŞKT.d.52.	H. Evâhir-i Rebiü'l-Âhir 1120- H. Evâhir-i Muharrem 1121.	297 jpeg, 587 sayfa, Devlet Arşivlerinin Belge Taram sisteminde defter ebadı belirtilmemiştir. Kapak ve iç kapaklar ebruludur.
53	A.{DVN.ŞKT.d.53.	H. Evâil-i Safer 1121- H. Evâhir-i Şa'ban 1121.	298 jpeg, 587 sayfa, Devlet Arşivlerinin Belge Tarama sisteminde defter ebadı belirtilmemiştir. Kapak ve iç kapaklar ebruludur.
54	A.{DVN.ŞKT.d.54.	H. Evâil-i Muharrem 1121-H. Evâhir-i Şa'ban 1121.	298 jpeg, 590 sayfa, , Devlet Arşivlerinin Belge Tarama sisteminde defter ebadı belirtilmemiştir. Kapak ve iç kapaklar ebruludur.
55	A.{DVN.ŞKT.d.55.	H. Evâhir-i Şa'ban 1121- H.Evâil-i	289 jpeg, 572 sayfa, defter ebadı: 33x22, kapak ebrusu solmuş.

		Cemâziye'l-Ûlâ 1122.	
56	A.{DVN.ŞKT.d.56.	H.Evâil-i Cemâziye'l-Ûlâ 1122- H. Evâhir-i Zi'l-Hicce 1122.	290 jpeg, 584 sayfa, defter ebadı: 32x21, kapak ebrusu solmuş.
57	A.{DVN.ŞKT.d.57.	H. Evâhir-i Zi'l-Hicce 1122- H. Evâhir-i Muharrem 1124.	282 jpeg, 560 sayfa, defter ebadı: 32x21, kapak ebrusu solmuş.
58	A.{DVN.ŞKT.d.58.	H. Evâil-i Rebiü'l- Evel 1122- H. Evâil-i Receb 1125.	331 jpeg, 556 sayfa, defter ebadı: 32x22, kapak ebrusu solmuş.
59	A.{DVN.ŞKT.d.59.	H. Evâhir-i Safer 11124- H. Evâil-i Şa'bân 1124.	223 jpeg, 441 sayfa, defter ebadı: 32x22, kapak ebrusu solmuş.
60	A.{DVN.ŞKT.d.60.	H. Evâhir-i Safer 11124- H. Evâil-i Zi'l-Ka'de 1124.	284 jpeg, 559 sayfa, defter ebadı: 32x22, kapak ebrusu solmuş.
61	A.{DVN.ŞKT.d.61.	H. Evâsıt-ı Şa'bân 1124- H.Evâhir-i Şa'bân 1124.	344 jpeg, 685 sayfa, defter ebadı: 33x23, kapak ebrusu solmuş.
62	A.{DVN.ŞKT.d.62.	H. Evâil-i Zi'l-Ka'de 1124- H. Evâsıt- Zi'l-Ka'de 1125.	130 jpeg, 255 sayfa, defter ebadı: 31x21, kapak ebrusu solmuş.
63	A.{DVN.ŞKT.d.63. A.{DVN.ŞKT.d.63.	H. Evâil-i Şa'bân 1125- H. Evâsıt-ı Rebiü'l-Âhire 1126. H. Evâil-i Ramazan 1126- H. Evâsıt-ı Zi'l-Hicce 1126 .	259 jpeg, 512 sayfa, defter ebadı: 31x21, kapak ebrusu solmuş. 31 jpeg, 59 sayfa, kapaksız, ebrusuz, cil dejenere olmuş. Sadrazam Damat Ali Paşa ve Reisülküttab Süleyman Efendi ve Reiüsülküttab Mustafa Eefendi dönemlerine ait şikayet defteri parçası.
64	A.{DVN.ŞKT.d.64.	H. Evâsıt-ı Muharrem 1126- H.Evâsıt-ı Cemâziye'l-ûlâ 1126.	349 jpeg, 690 sayfa, defter ebadı: 32x22, kapak ebrusu solmuş.
65	A.{DVN.ŞKT.d.65.	H. Evâhir-i Muharrem 1126- H. Evâhir-i Şa'ban 1126.	281 jpeg, 554 sayfa, defter ebadı: 32x21, kapak ebrusu solmuş.
66	A.{DVN.ŞKT.d.66.	H. Evâsıt-ı Şevvâl 1126- H.Evâil-i Safer 1128.	260 jpeg, 514 sayfa, defter ebadı: 32x22, kapak ebrusu solmuş.
67	A.{DVN.ŞKT.d.67.	H. Evâhir-i Rebiü'l- Evel 1127- H. Evâhir-i Zi'l-Ka'de 1127.	87 jpeg, 178 sayfa, defter ebadı: 32x21, kapak ebrusu solmuş.

68	A.{DVN.ŞKT.d.68.	H. Evâhir-i Şa'ban 1127- H. Evâil-i Zîl-Ka'de 1127.	34 jpeg, 559 sayfa, defter ebadı: 32x22, Kapak ve iç kapaklar ebruludur.
69	A.{DVN.ŞKT.d.69.	H. Evâhir-i Zîl-Hicce 1127-H.Evâsıt-ı Safer 1129.	253 jpeg, 503 sayfa, defter ebadı: 33x22, kapak ebrusu solmuş.
70	A.{DVN.ŞKT.d.70.	H. Evâil-i Safer 1128-H. Evâhir-i Rebiü'l-Evvel 1129.	259 jpeg, 514 sayfa, defter ebadı: 33x22, kapak ebrusu solmuş.
71	A.{DVN.ŞKT.d.71.	H. Evâhir-i Rebiü'l-Âhir 1128- H. Evâsıt-ı Zîl-Ka'de 1129.	496 jpeg, 696 sayfa, defter ebadı: 31x20, kapak ebrusu solmuş.
72	A.{DVN.ŞKT.d.72.	H. Evâhir-i Safer 1129- H. Evâsıt-ı Rebiü'l-Âhir 1130.	295 jpeg, 583 sayfa, defter ebadı: 31x22, kapak ebrusu solmuş.
73	A.{DVN.ŞKT.d.73.	H. Evâhir-i Safer 1129-H. Evâil-i Rebiü'l-Evvel 1130.	287 jpeg, 565 sayfa, defter ebadı: 31x22, kapak ebrusu solmuş.
74	A.{DVN.ŞKT.d.74.	H. Evâil-i Zîl-Ka'de 1129- H. Evâsıt-ı Rebiü'l-Evvel 1137.	146 jpeg, 297 sayfa, defter ebadı: 30x21, kapak ebrusu solmuş.
75	A.{DVN.ŞKT.d.75.	H. Evâsıt-ı Rebiü'l-Evvel 1130- H. Evâhir-i Zîl-Hicce 1130.	240 jpeg, 475 sayfa, defter ebadı: 32x22, kapak ebrusu solmuş.
76	A.{DVN.ŞKT.d.76.	H. Evâhir-i Rebiü'l-Evvel 1130- H. Evâil-i Muharrem 1131.	233 jpeg, 459 sayfa, defter ebadı: 32x22, kapak ebrusu solmuş.
77	A.{DVN.ŞKT.d.77.	H. Evâil-i Receb 1130- H. Evâil-i Şevvâl 1130.	106 jpeg, 209 sayfa, defter ebadı: 31x22, kapak ebrusu solmuş.
78	A.{DVN.ŞKT.d.78.	H. Evâil-i Zîl-Ka'de 1130- H. Evâhir-i Rebiü'l-1131.	221 jpeg, 443 sayfa, defter ebadı: 33x23, kapak ebrusu solmuş.
79	A.{DVN.ŞKT.d.79. A.{DVN.ŞKT.d.80.	H. Evâhir-i Muharrem 1131- H. Evâhir-i Cemâziye'l-Âhire 1131. H. Evâhir-i Ramazan-	191 jpeg, 377 sayfa, defter ebadı: 33x23, kapak ebrusu solmuş. Defter parçası. Kaç sayfa olduğuna dair bilgi Devlet Arşivlerinin Belge Tarama sisteminde mevcut değil.
80	A.{DVN.ŞKT.d.80.	H. Evâsıt-ı Cemâziye'l-Ûlâ 1135- H. Evâil-i Cemâziye'l-Ûlâ 1136.	363 jpeg, 732 sayfa, defter ebadı: 31x22, kapak ebrusu solmuş.

81	A.{DVN.ŞKT.d.81.	H. Evâsıt-ı Cemâziye'l-Evvel 1131- H. Evâhir-i Şevvâl 1131 .	230 jpeg, 454 sayfa, defter ebadı: 32x22, kapak ebrusu solmuş.
82	A.{DVN.ŞKT.d.82.	H. Evâil-i Cemâziye'l-Evvel 1131- H. Evâil-i Şa'bân 1131.	230 jpeg, 460 sayfa, defter ebadı: 32x22, kapak ebrusu solmuş.
83	A.{DVN.ŞKT.d.83.	H. Evâil-i Şevvâl 1131- Evâil-i Rebiü'l-Âhir 1132.	250 jpeg, 491 sayfa, defter ebadı: 32x22, kapak ebrusu solmuş.
84	A.{DVN.ŞKT.d.84.	H. Evâil-i Şevvâl 1131- Evâil-i Rebiü'l-Âhir 1132.	243 jpeg, 479 sayfa, defter ebadı: 32x22, kapak ebrusu solmuş.
85	A.{DVN.ŞKT.d.85. A.{DVN.ŞKT.d.85.	H. Evâil-i Cemâziye'l-Evvel 1132- H. Evâhir-i Ramazan 1132. H. Evâhir-i Rebiü'l-Âhir 1132-	499 jpeg, bu defter birbiri içerisine geçmiş iki defterden oluşmuştur. Defterin numaralaması 100. jpege kadar 194 sayfadır. Defter ebadı: 32x22. Defterin 101. jpeg dosyasında ikinci defter bilgisi mevcuttur. Bu defterin ebadı ise 31x22. kapak ebrusu solmuş. 249 jpeg, 498 sayfa, defter ebadı: 32x22, kapağı ve ebrusu yoktur.
86	A.{DVN.ŞKT.d.86.	H. Evâil-i Ramazan 1132-H. H. Evâil-i Cemâziye'l-Evvel 1133.	299 jpeg, 598 sayfa, defter ebadı: 31x22, kapak ebrusu solmuş.
87	A.{DVN.ŞKT.d.87. A.{DVN.ŞKT.d.87.	H. Evâsıt-ı Ramazan 1132- H. Evâil-i Muharrem 1134. H. Evâhir-i Zî'l-Hicce 1135.	307 jpeg, 607 sayfa, defter ebadı: 31x23, kapak ebrusu solmuş. Devlet Arşivlerinin Belge Tarama sisteminde defter ile ilgili fazla bilgi mevcut değildir. Sadrazam İbrahim Paşa ve Reisülküttab Mehmet Efendi zamanına ait şikayet defteri parçasıdır.
88	A.{DVN.ŞKT.d.88.	H. Evâhir-i Şa'bân 1133- H. Evâil-i Rebiü'l-Evvel 1134.	316 jpeg, 627 sayfa, defter ebadı: 31x22, kapak ebrusu solmuş.
89	A.{DVN.ŞKT.d.89.	H. Evâhir-i Şa'bân 1133- H. Evâil-i Safer 1134.	289 jpeg, 573 sayfa, defter ebadı: 32x22, kapak ebrusu solmuş.
90	A.{DVN.ŞKT.d.90.	H. Evâsıt-ı Rebiü'l-Âhir 1133- H. Evâsıt-ı Şa'bân 1133.	281 jpeg, 555 sayfa, defter ebadı: 31x22, kapak ebrusu solmuş.
91	A.{DVN.ŞKT.d.91.	H. Evâhir-i Cemâziye'l-evvel 1133- H. Evâil-i	135 jpeg, 266 sayfa, defter ebadı: 31x22, kapağı ve ebrusu yoktur.

	A.{DVN.ŞKT.d.91.	Şa'ban 1133. H. Evâhir-i Rebiü'l- Âhir 1133- H. Evâhir-i Şevvâl 1133.	Şikayet defter parçası, 47 jpeg, 90 sayfa, defter ebadı belge tarama sisteminde mevcut değildir. Kapağı ve ebrusu yoktur.
92	A.{DVN.ŞKT.d.92.	H. Evâil-i Safer 1134- H. Evâhir-i Safer 1134.	318 jpeg, 634 sayfa, defter ebadı: 32x22, kapağı ve ebrusu yoktur.
93	A.{DVN.ŞKT.d.93.	H. Evâhir-i Rebiü'l- Âhir 1134- H. Evâhir-i Muharrem 1135.	384 jpeg, 762 sayfa, defter ebadı: 32x24, kapak ebrusu solmuş.
94	A.{DVN.ŞKT.d.94.	H. Evâil-i Şa'ban 1134- H. Evâsıt-ı Safer 1135.	288 jpeg, 571 sayfa, defter ebadı: 32x22, kapak ebrusu solmuş.
95	A.{DVN.ŞKT.d.95.	H. Evâsıt-ı Muharrem 1135- H. Evâhir-i Cemâziye'l- âhire 1135.	291 jpeg, 572 sayfa, defter ebadı: 31x22, kapak ebrusu solmuş.
96	A.{DVN.ŞKT.d.96.	H. Evâil-i Cemâziye'l-âhire 1135- H. Evâsıt-ı Zi'l-Ka'de 1135 .	289 jpeg, 571 sayfa, defter ebadı: 31x22, kapak ebrusu solmuş.
97	A.{DVN.ŞKT.d.97.	H. Evâsıt-ı Muharrem 1135- H. Evâhir-i Cemâziye'âhir 1135.	294 jpeg, 581 sayfa, defter ebadı: 31x22, kapak ebrusu solmuş.
98	A.{DVN.ŞKT.d.98.	H. Evâhir-i Cemâziye'Âhir 1135- H. Evâhir-i Zi'l-Hicce 1135.	288 jpeg, 569 sayfa, defter ebadı: 31x22, kapak ebrusu solmuş.
99	A.{DVN.ŞKT.d.99.	H. Evâhir-i Zi'l-Ka'de 1135- H. Evâil-i Cemâziye'l-Âhire 1136 .	358 jpeg, 587 sayfa, defter ebadı: 31x22, kapak ebrusu solmuş.
100	A.{DVN.ŞKT.d.100.	H. Evâhir-i Cemâziye'l-Ûlâ 1136- H. Evâil-i Ramazan 1136.	183 jpeg, 361 sayfa, defter ebadı: 31x22, kapak ebrusu solmuş.
101	A.{DVN.ŞKT.d.101. A.{DVN.ŞKT.d.101.	H. Evâhir-i Cemâziye'Âhir 1136- H. Evâhir-i Şevvâl 1136. H. Evâsıt-ı Şevvâl 1136- H. Evâhir-i Zi'l-Hicce 1136.	286 jpeg, 564 sayfa, defter ebadı: 31x22, kapak ebrusu solmuş. Şikayet defter parçası, 49 jpeg, 96 sayfa, defter, defter ebadı belge tarama sisteminde mevcut değildir. Kapağı,cildi ve ebrusu yoktur.

102	A. {DVN. ŞKT. d. 102.	Evâsıt-ı Zî'l-Ka'de 1136- H. Evâil-i Cemâziye'l-Âhire 1137.	300 jpeg, 593 sayfa, defter ebadı: 30x21, kapak ebrusu solmuş.
103	A. {DVN. ŞKT. d. 103. A. {DVN. ŞKT. d. 103.	H. Evâil-i Zî'l-Ka'de 1136- H. Evâhir-i Cemâziye'l-Âhire 1137. H. Evâil-i Şa'bân 1137- H. Evâhir-i Zî'l-Hicce 1137.	299 jpeg, 599 sayfa, defter ebadı: 30x21, kapak ebrusu solmuş. Şikayet defter parçası, 8 jpeg, 14 sayfa, defter ebadı belge tarama sisteminde mevcut değildir. Kapağı, cildi ve ebrusu yoktur.
104	A. {DVN. ŞKT. d. 104. A. {DVN. ŞKT. d. 104.	H. Evâhir-i Cemâziye'l-Âhire 1137- H. Evâil-i Muharrem 1138. H. Evâhir-i Cemâziye'l-Âhire 1138- H. Evâhir-i Şa'ban 1139.	314 jpeg, 311 varak, defter ebadı: 31x22, kapak ebrusu solmuş. Şikayet defter parçası, 15 jpeg, 28 sayfa, defter ebadı belge tarama sisteminde mevcut değildir. Kapağı, cildi ve ebrusu yoktur
105	A. {DVN. ŞKT. d. 105.	H. Evâil-i Cemâziye'l-Âhire 1137- H. Evâhir-i Zî'l-Ka'de 1137.	283 jpeg, 559 sayfa, defter ebadı: 31x22, kapak ebrusu solmuş.
106	A. {DVN. ŞKT. d. 106.	H. Evâhir-i Zî'l-Hicce 1137- H. Evâil-i Şa'bân 1138.	313 jpeg, 620 sayfa, defter ebadı: 32x22, kapak ebrusu solmuş.
107	A. {DVN. ŞKT. d. 107.	H. Evâhir-i Zî'l-Hicce 1137- H. Evâsıt-ı Receb 1138.	291 jpeg, 578 sayfa, defter ebadı: 31x22, kapak ebrusu solmuş.
108	A. {DVN. ŞKT. d. 108.	H. Evâil-i Receb 1138- H. Evâhir-i Muharrem 1139.	270 jpeg, 535 sayfa, defter ebadı: 31x22, kapak ebrusu solmuş.
109	A. {DVN. ŞKT. d. 109.	H. Evâil-i Receb 1138- H. Evâhir-i Muharrem 1139.	218 jpeg, 427 sayfa, defter ebadı: 31x22, kapak ebrusu solmuş.
110	A. {DVN. ŞKT. d. 110.	H. Evâil-i Muharrem 1139- H. Evâsıt-ı Şa'bân 1139.	303 jpeg, 600 sayfa, defter ebadı: 32x22, kapak ebrusu solmuş.
111	A. {DVN. ŞKT. d. 111.	H. Evâhir-i Muharrem 1139- H. Evâhir-i Receb 1139.	214 jpeg, 421 sayfa, defter ebadı: 32x22, kapak ebrusu solmuş.
112	A. {DVN. ŞKT. d. 112. A. {DVN. ŞKT. d. 112.	H. Evâsıt-ı Şa'bân 1139- H. Evâil-i Rebiü'l-Evvel 1140. H. Evâsıt-ı Cemâziye'l-Evvel.	285 jpeg, 565 sayfa, defter ebadı: 32x22, kapak ebrusu solmuş. Belge Tarama Sistemi'nde defter ile ilgili fazla bilgi mevcut değildir.

113	A.{DVN.ŞKT.d.113.	H. Evâil-i Zi'l-Ka'de 1139- H. Evâil-i Muharrem 1140.	350 jpeg, 695 sayfa, defter ebadı: 32x22, kapak ebrusu solmuş.
114	A.{DVN.ŞKT.d.114.	H. Evâhir-i Safer 1140- H. Evâil-i Şevvâl 1140.	318 jpeg, 615 sayfa, defter ebadı: 31x22, kapak ebrusu solmuş.
115	A.{DVN.ŞKT.d.115.	H. Evâhir-i Safer 1140- H. Evâhir-i Zi'l-Hicce 1140.	468 jpeg, 927 sayfa, defter ebadı: 31x22, kapak ebrusu solmuş.
116	A.{DVN.ŞKT.d.116.	H. Evâsıt-ı Şa'bân 1140- H. Evâil-i Muharrem 1141.	295 jpeg, 582 sayfa, defter ebadı: 32x22, kapak ebrusu solmuş.
117	A.{DVN.ŞKT.d.117.	H. Evâil-i Muharrem 1141- H. Evâsıt-ı Zi'l-Hicce 1141.	432 jpeg, 858 sayfa, defter ebadı: 32x22, kapak ebrusu solmuş.
118	A.{DVN.ŞKT.d.118.	H. Evâil-i Muharrem 1141- H. Evâil-i Receb 1141.	301 jpeg, 596 sayfa, defter ebadı: 32x22, kapak ebrusu solmuş.
119	A.{DVN.ŞKT.d.119.	H. Evâhir-i Muharrem 1141- H. Evâil-i Receb 1141.	140 jpeg, 279 sayfa, defter ebadı: 32x22, kapak ebrusu solmuş.
120	A.{DVN.ŞKT.d.120.	H. Evâsıt-ı Cemâziye'l-Âhire 1141- H. Evâsıt-ı Zi'l-Ka'de 1141.	292 jpeg, 583 sayfa, defter ebadı: 32x22, kapak ebrusu solmuş.
121	A.{DVN.ŞKT.d.121.	H. Evâsıt-ı Zi'l-Ka'de 1141 H. Evâil-i Cemâziye'l-Âhire 1141.	299 jpeg, 603 sayfa, defter ebadı: 32x22, kapak ebrusu solmuş.
122	A.{DVN.ŞKT.d.122.	H. Evâhir-i Zi'l-Ka'de 1141- H. Evâsıt-ı Cemâziye'l-Evvel 1142.	242 jpeg, 482 sayfa, defter ebadı: 32x22, kapak ebrusu solmuş.
123	A.{DVN.ŞKT.d.123.	H. Evâil-i Rebiü'l-Âhir 1142- H. Evâil-i Şevval 1142.	294 jpeg, 598 sayfa, defter ebadı: 32x22, kapak ebrusu solmuş.
124	A.{DVN.ŞKT.d.124.	H. Evâil-i Rebiü'l-Âhir 1142- H. Evâsıt-ı Şa'ban 1142.	204 jpeg, 401 sayfa, defter ebadı: 32x23, kapak ebrusu solmuş.
125	A.{DVN.ŞKT.d.125.	H. Evâsıt-ı Cemâziye'-Âhir 1142- H. Evâhir-i Şa'bân 1143.	357 jpeg, 708 sayfa, defter ebadı: 32x23, kapak ebrusu solmuş.
126	A.{DVN.ŞKT.d.126.	H. Evâsıt-ı Şa'ban 1142- H. Evâhir-i Rebiü'l-Ahir 1143.	328 jpeg, 652 sayfa, defter ebadı: 32x22, kapak ebrusu solmuş.
127	A.{DVN.ŞKT.d.127.	H. Evâsıt-ı Şevvâl	302 jpeg, 60 sayfa, defter ebadı: 32x23,

		1142-H. Evâhir-i Şa'bân 1142.	kapak ebrusu solmuş.
128	A.{DVN.ŞKT.d.128.	H. Evâsıt-ı Muharrem 1143-H. Evâsıt-ı Rebiü'l-Evel 1143.	42 jpeg, 130 sayfa, defter ebadı: 32x20, kapak ebrusu solmuş.
129	A.{DVN.ŞKT.d.129.	H. Evâil-i Rebiü'l-Âhir 1143- H.Evâsıt-ı Receb 1144.	223 jpeg, 441 sayfa, defter ebadı: 32x22, kapak ebrusu solmuş.
130	A.{DVN.ŞKT.d.130.	H. Evâhir-i Cemâziye'l-Âhir 1143- H. Evâhir-i Şevvâl 1143.	118 jpeg, 218 sayfa, defter ebadı bilgisi mevcut değildir dış kapak ve iç kapaklar renkli ebrulu.
131	A.{DVN.ŞKT.d.131.	H. Evâil-i Ramazan 1143- H. Evâsıt-ı Muharrem 1144.	276 jpeg, 550 sayfa, defter ebadı: 32x22, kapak ebrusu solmuş.
132	A.{DVN.ŞKT.d.132. A.{DVN.ŞKT.d.132.	H. Evâil-i Ramazan 1143- H. Evâsıt-ı Muharrem 1144. H. Evâhir-i Receb 1146.	299 jpeg, 295 varak, defter ebadı: 32x22, kapak ebrusu solmuş. Şikayet defteri parçası, Belge Tarama Sistemi'nde erişime açılmamıştır.
133	A.{DVN.ŞKT.d.133.	H. Evâhir-i Muharrem 1144- H. Evâil-i Receb 1144.	299 jpeg, 296 varak, defter ebadı: 32x22, kapak ebrusu solmuş.
134	A.{DVN.ŞKT.d.134.	H. Evâsıt-ı Muharrem 1144-H. Evâil-i Cemâziye'l-Âhire 1144.	195 jpeg, 405 sayfa, defter ebadı: 32x22, kapak ebrusu solmuş.
135	A.{DVN.ŞKT.d.135.	H. Evâil-i Muharrem 1144- H. Evâil-i Şevvâl 1144.	169 jpeg, 166 varak, defter ebadı: 32x22, kapak ebrusu solmuş.
136	A.{DVN.ŞKT.d.136.	H. Evâsıt-ı Receb 1144-H. H. Evâsıt-ı Muharrem 1145.	283 jpeg, 280 varak, defter ebadı: 32x22, kapak ebrusu solmuş.
137	A.{DVN.ŞKT.d.137.	H. Evâsıt-ı Receb 1144- H. Evâil-i Receb 1145.	241 jpeg, 238 varak, defter ebadı: 32x22, kapak ebrusu solmuş.
138	A.{DVN.ŞKT.d.138.	H. Evâil-i Muharrem 1145- H. Evâhir-i Cemâziye'l-Âhire 1145.	269 jpeg, 535 sayfa, defter ebadı: 32x22, kapak ebrusu solmuş.
139	A.{DVN.ŞKT.d.139.	H. Evâhir-i Cemâziye'l-Âhire 1145- H. Evâil-i Muharrem 1145.	290 jpeg, 574 sayfa, defter ebadı: 32x22, kapak ebrusu solmuş.
140	A.{DVN.ŞKT.d.140.	H. Evâhir-i Cemâziye'l-Âhire	285 jpeg, 565 sayfa, defter ebadı: 32x22, kapak ebrusu solmuş.

		1145- H. Evâhir-i Zi'l-Hicce 1145.	
141	A.{DVN.ŞKT.d.141.	H. Evâil-i Muharrem 1146- H. Evâhir-i Cemâziye'l-Âhire 1146.	287 jpeg, 571 sayfa, defter ebadı: 32x22, kapak ebrusu solmuş.
142	A.{DVN.ŞKT.d.142.	H. Evâil-i Muharrem 1146- H. Evâil-i Receb 1146.	253 jpeg, 502 sayfa, defter ebadı: 32x22, kapak ebrusu solmuş.
143	A.{DVN.ŞKT.d.143. A.{DVN.ŞKT.d.143.	H. Evâhir-i Cemâziye'l-Âhire- H. Evâil-i Muharrem 1147. H. Evâhir-i Zi'l-Ka'de 1149.	269 jpeg, 536 sayfa, defter ebadı: 32x22, kapak ebrusu solmuş. Şikayet defteri parçası, Belge Tarama Sistemi'nde erişime açılmamıştır.
144	A.{DVN.ŞKT.d.144.	H. Evâil-i Receb 1146- H. Evâil-i Safer 1147.	344 jpeg, 687 sayfa, defter ebadı: 32x22, kapak ebrusu solmuş.
145	A.{DVN.ŞKT.d.145.	H. Evâil-i Muharrem 1147- H. Evâhir-i Receb 1147.	296 jpeg, 597 sayfa, defter ebadı: 31x21, kapak ebrusu solmuş.
146	A.{DVN.ŞKT.d.146.	H. Evâil-i Muharrem 1147- H. Evâil-i Safer 1148.	318 jpeg, 631 sayfa, defter ebadı: 31x22, kapak ebrusu solmuş.
147	A.{DVN.ŞKT.d.147.	H. Evâil-i Şa'bân 1147- H. Evâil-i Zi'l-Hicce 1147.	178 jpeg, 350 sayfa, defter ebadı: 31x21, kapak ebrusu solmuş.
148	A.{DVN.ŞKT.d.148.	H. Evâil-i Safer 1148- H. Evâhir-i Safer 1149.	270 jpeg, 534 sayfa, defter ebadı: 32x22, kapak ebrusu solmuş.
149	A.{DVN.ŞKT.d.149.	H. Evâsıt-ı Safer 1148-H. Evâsıt-ı Şa'bân 1149.	292 jpeg, 577 sayfa, defter ebadı:32x22, ebrusu solmuş.
150	A.{DVN.ŞKT.d.150. A.{DVN.ŞKT.d.150. A.{DVN.ŞKT.d.150.	H. Evâsıt-ı Safer 1148- H. Evâil-i Ramazan 1151. H. Evâil-i Muharrem 1151-H. H. Evâil-i Zi'l-Hicce 1151. H.Evâhir-i Rebiü'l-Evvel 1152.	330 jpeg, 655 sayfa, defter ebadı:32x22, ebrusu solmuş. 145 jpeg, 286 sayfa, defter ebadı Belge Tarama siteminde mevcut değildir. Ebrusuz, cilti dağılmış ve kapaksızdır. Şikayet defteri parçası, Belge Tarama Sistemi'nde erişime açılmamıştır. Rikâb Kaymakamı Süleyman Paşa ve Reisülküttab Nuh Naci Efendi zamanına aittir.
151	A.{DVN.ŞKT.d.151.	H.Evâhir-i Rebiü'l-Evvel 1148- H. Evâil-i Şa'bân 1151.	275 jpeg, 544 sayfa, defter ebadı:32x22, ebrusu solmuş.

152	A.{DVN.ŞKT.d.152.	H. Evâhir-i Muharrem 1149- H. Evâhir-i Cemâziye'l-Âhir 1149.	141 jpeg, 275 sayfa, defter ebadı:31x21, ebrusu solmuş.
153	A.{DVN.ŞKT.d.153. A.{DVN.ŞKT.d.153.	H. Evâhir-i Muharrem 1149- H. Evâhir-i Receb 1150. H.Evâhir-i Zî'l-ka'de 1150.	179 jpeg, 324 sayfa, defter ebadı: 32x21, Ebrusu eskimiş. 153 numaralı 2. defter; Rikab Kaymakamı Vezir Mehmet Paşa ve Reisülküttab Nuh Hacı Efendi zamanına ait şikâyet defteri. BOA Belge tarama sisteminde kaç sayfa olduğu ve defter özellikleri yüklü değil.
154	A.{DVN.ŞKT.d.154.	H. Evâhir-i Muharrem 1149- H. Evâhir-i Cemâziye'l-Âhir 1149.	151 jpeg, 307 sayfa, defter ebadı:31x21, ebrusu eskimiş.
155	A.{DVN.ŞKT.d.155.	H. Evâil-i Receb 1149- H. Evâsit-ı cemâziye'l-âhir 1150.	142 jpeg, 277 sayfa, defter ebadı:32x21, ebrusu solmuş.
156	A.{DVN.ŞKT.d.156.	H.Evâil-i Receb 1149- H. Evâhir-i Zî'l-hicce 1149.	130 jpeg, 257 sayfa, defter ebadı:32x21, ebrusu solmuş.
157	A.{DVN.ŞKT.d.157.	H. Evâil-i Muharrem 1150- H. Evâil-i Zî'l-hicce 1151.	211 jpeg, 409 sayfa, defter ebadı: 32x22, ebrusu solmuş.
158	A.{DVN.ŞKT.d.158. A.{DVN.ŞKT.d.158.	H. Evâsit-ı Receb 1152. H. Evâhir-i Şa'bân 1150- H. Evâhir-i zî'l-Ka'de 1152.	Şikâyet Defteri Parçası. Kaç sayfa olduğuna dair bilgi Devlet Arşivlerinin Belge Tarama sisteminde mevcut değil. 269 jpeg, 533 sayfa, defter ebadı: 32x22, ebrusu solmuş.
159	A.{DVN.ŞKT.d.159.	H. Evâil-i Zî'l-hicce 1150- H. Evâhir-i Safer 1151.	63 jpeg, 121 sayfa, defter ebadı:31x22, ebrusu solmuş.
160	A.{DVN.ŞKT.d.160. A.{DVN.ŞKT.d.160.	H. Evâhir-i Ramazan 1151- H. Evâil-i Rebiü'l-Evvel 1153. H. Evâhir-i Zî'l-Hicce 1154.	277 jpeg, 552 sayfa, defter ebadı:32x22, ebrusu solmuş. Defterin son sayfasındaki delinmiş kısım şikâyetin okunmasını güçleştirmiş. Sadrazam el-Hac Mehmet Paşa ve Reisülküttab Mustafa Efendi dönemine ait şikâyet defteri parçasıdır. BOA Belge tarama sisteminde kaç sayfa olduğu ve defter özellikleri yüklü değil.
161	A.{DVN.ŞKT.d.161.	H. Evâil-i Şevvâl 1151- H. Evâhir-i Muharrem 1152.	277 jpeg, 552 sayfa, defter ebadı:32x22, ebrusu solmuş.
162	A.{DVN.ŞKT.d.162.	H. Evâhir-i Zî'l-Hicce	103 jpeg, 216 sayfa, defter ebadı:29x19,

		1151- H. Evâhir-i Receb 1152.	ebrusu solmuş.
163	A.{DVN.ŞKT.d.163.	H. Evâil-i Rebiü'l-Evvel 1152- H. Evâhir-i Cemâziye'-Âhir 1152.	142 jpeg, 278 sayfa, defter ebadı:30x21, ebrusu solmuş.
164	A.{DVN.ŞKT.d.164.	H. Evâil-i Safer 1153- H. Evâhir-i Receb 1153.	275 jpeg, 554 sayfa, defter ebadı:30x21, ebrusu solmuş.
165	A.{DVN.ŞKT.d.165.	H. Evâil-i Rebiü'l-Evvel 1153- H. Evâil-i Ramazan 1153.	300 jpeg, 619 sayfa, defter ebadı:32x22, ebrusu solmuş.
166	A.{DVN.ŞKT.d.166. A.{DVN.ŞKT.d.166.	H. Evâhir-i Şa'bân 1153- Evâsıt-ı Muharrem 1154. H.Evâhir-i Muharrem 1157.	98 jpeg, 204 sayfa, defter ebadı:30x21, ebrusu solmuş. Sadrazam Nişancı Hacı Ahmet Paşa ve Reisülküttab Mehmet Rağıb Efendi dönemine ait defter parçası olup Devlet Arşivlerinin Belge Tarama Sisteminde erişime açılmamıştır.
167	A.{DVN.ŞKT.d.167.	H. Evâhir-i Şa'bân 1153- H. Evâil-i Rebiü'l-Âhir 1154.	340 jpeg, 676 sayfa, defter ebadı:30x21, ebrusu solmuş.
168	A.{DVN.ŞKT.d.168.	H. Evâsıt-ı Muharrem 1154- H. Evâil-i Rebiü'l- Âhir 1154.	128 jpeg, 250 sayfa, defter ebadı:30x21, ebrusu solmuş.
169	A.{DVN.ŞKT.d.169.	H. Evâsıt-ı Rebiü'l-Âhire 1154-H. Evâsıt-ı Zî'l-Hicce 1154.	220 jpeg, 438 sayfa, defter ebadı:32x22, ebrusu solmuş.
170	A.{DVN.ŞKT.d.170.	H. Evâil-i Rebiü'l-Âhire 1154- H. Evâil-i Muharrem 1155.	327 jpeg, 648 sayfa, defter ebadı:32x22, ebrusu solmuş. Defterin bir çok sayfasında yırtılmalar mevcuttur..
171	A.{DVN.ŞKT.d.171.	H. Evâil-i Zî'l-Hicce 1154- H. Evâhir-i Cemâziye'-Ülâ 1155.	271 jpeg, 648 sayfa, defter ebadı:32x21, ebrusu solmuş.
172	A.{DVN.ŞKT.d.172.	H. Evâsıt-ı Muharrem 1155- H. Evâsıt-ı Cemâziye'-Ülâ 1155.	185 jpeg, 366 sayfa, defter ebadı:32x22, ebrusu solmuş.
173	A.{DVN.ŞKT.d.173.	H. Evâsıt-ı Cemâziye'-Ülâ 1159- H. Evâsıt-ı zî'l-Ka'de 1159 .	41 jpeg, 78 sayfa, defter ebadı:32x22, kapaklı ve ciltli, ebrusu yok.

174	A. {DVN. ŞKT. d. 174. A. {DVN. ŞKT. d. 174.	H. Evâsıt-ı Safer 1163-H. Evâhir-i Cemâziye'-Evvel 1166. H. Evâil-i Rebiü'l-Âhir 1184.	179 jpeg, 351 sayfa, defter ebadı: 50x18, kapağı, cilti ve ebrusu yok. Defterin ilk sayfası yırtıktır. Defter parçası, Söz konusu defter parçası Devlet Arşivlerinin Belge Tarama Sisteminde erişime açılmamıştır.
175	A. {DVN. ŞKT. d. 175.	H. Evâil-i Zî'l-Ka'de 1182-H. Evâil-i Receb 1184.	103 jpeg, 203 sayfa, defter ebadı: 31x11, ebrusu solmuş.
176	A. {DVN. ŞKT. d. 176.	H. Evâsıt-ı Zî'l-Ka'de 1182- H. Evâsıt-ı Cemâziye'l-Âhire 1183.	153 jpeg, 299 sayfa, defter ebadı: 31x11, ebrusu solmuş.
177	A. {DVN. ŞKT. d. 177.	H. Evâil-i Zî'l-Ka'de 1182-H. H. Evâil-i Rebiü'l-Âhire 1184.	92 jpeg, 182 sayfa, defter ebadı: 31x11, ebrusu solmuş.
178	A. {DVN. ŞKT. d. 178.	H. Evâhir-i Cemâziye'l-Âhire 1183-H. Evâsıt-ı Safer 1184.	145 jpeg, 285 sayfa, defter ebadı: 31x21, ebrusu solmuş.
179	A. {DVN. ŞKT. d. 179.	H. Evâil-i Safer 1184-H. H. Evâsıt-ı Şa'bân 1184.	167jpeg, 332 sayfa, defter ebadı: 31x22, ebrusu solmuş.
180	A. {DVN. ŞKT. d. 180.	H. Evâsıt-ı Receb 1184- H. Evâil-i Ramazan 1886.	126 jpeg, 244 sayfa, defter ebadı: 31x22, ebrusu solmuş.
181	A. {DVN. ŞKT. d. 181. A. {DVN. ŞKT. d. 181.	H. Evâsıt-ı Receb 1184- H. Evâsıt-ı Muharrem 1186. H. Evâsıt-ı Şa'ban 1187.	65 jpeg, 126 sayfa, defter ebadı: 43x16, ebrusu solmuş. Defter parçası, Söz konusu defter parçası Devlet Arşivlerinin Belge Tarama Sisteminde erişime açılmamıştır.
182	A. {DVN. ŞKT. d. 182.	H. Evâhir-i Receb 1184-H. Evâhir-i Zî'l-Hicce 1185.	169 jpeg, 334 sayfa, defter ebadı: 33x23, ebrusu solmuş.
183	A. {DVN. ŞKT. d. 183.	H. Evâil-i Ramazan- H. Evâhir-i Cemâziye'l-Âhire 1185.	149 jpeg, 292 sayfa, defter ebadı: 33x22, ebrusu solmuş.
184	A. {DVN. ŞKT. d. 184.	H. Evâil-i Receb 1185- H. Evâhir-i Rebiü'l-Âhir 1186.	148 jpeg, 290 sayfa, defter ebadı: 32x22, ebrusu solmuş.
185	A. {DVN. ŞKT. d. 185.	H. Evâil-i Muharrem 1186- H. Evâhir-i	216 jpeg, 417 sayfa, defter ebadı: 32x23, ebrusu solmuş.

		Ramazan 1186.	
186	A.{DVN.ŞKT.d.186.	H. Evâhir-i Cemâziye'l-Âhire 1186- H. Evâhir-i Muharrem 1187.	69 jpeg, 132 sayfa, defter ebadı:31x22, ebrusu solmuş.
187	A.{DVN.ŞKT.d.187.	H. Evâhir-i Receb 1186- H. Evâil-i Rebiü'l-Evvel 1187.	171 jpeg, 338 sayfa, defter ebadı:30x21, ebrusu solmuş. Bazı sayfaları yırtılmış.
188	A.{DVN.ŞKT.d.188.	H. Evâhir-i Şa'bân 1186- H. Evâhir-i Receb 1187.	147 jpeg, 290 sayfa, defter ebadı:33x23, ebrusu solmuş.
189	A.{DVN.ŞKT.d.189.	H. Evâil-i Muharrem 1187- H. Evâhir-i Rebiü'l-Evvel 1188.	103 jpeg, 214 sayfa, defter ebadı:33x23, ebrusu solmuş.
190	A.{DVN.ŞKT.d.190.	H. Evâhir-i Safer 1187- H. Evâhir-i Rebiü'l-Evvel 1188.	150 jpeg, 297 sayfa, defter ebadı:33x23, ebrusu solmuş.
191	A.{DVN.ŞKT.d.191.	H. Evâil-i Şa'bân 1187-H. Evâsıt-ı Cemâziye'l-Âhire 1188.	212 jpeg, 416 sayfa, defter ebadı:33x23, ebrusu solmuş.
192	A.{DVN.ŞKT.d.192.	H.27 Rebiü'l-Evvel 1203- H. Evâhir-i Receb 1203.	18 jpeg, 36 sayfa, defter ebadı : 48x 18. Kapaksız ve ebrusuz
193	A.{DVN.ŞKT.d.193.	H. Evâhir-i Rebiü'l-Evvel 1203- H. Evâhir-i Ramazan 1203.	78 jpeg, 155 sayfa, defter ebadı: 49x18. Kapaksız ve ebrusuz.
194	A.{DVN.ŞKT.d.194.	H. Evâhir-i Rebiü'l-Evvel 1203- H. Evâhir-i Muharrem 1204.	76 jpeg, 149 sayfa, defter ebadı:50x18, Kapaksız ve ebrusuz.
195	A.{DVN.ŞKT.d.195.	H. Evâhir-i Ramazan 1203- H. Evâhir-i Receb 1204.	94 jpeg, 185 sayfa, defter ebadı:48x18, ebrusu solmuş.
196	A.{DVN.ŞKT.d.196.	H. Evâhir-i Şevvâl 1203-H. H. Evâhir-i Şevvâl 1204.	96 jpeg, 186 sayfa, defter ebadı:48x18, kapaksız ve ebrusuz.
197	A.{DVN.ŞKT.d.197.	H. Evâsıt-ı Rebiü'l-Evvel 1204- H. Evâsıt-ı Rebiü'l-Ahir 1205	119 jpeg, 230 sayfa, defter ebadı:43x15, ebrusu solmuş.
198	A.{DVN.ŞKT.d.198.	H. 13 Safer 1206- H. Evâhir-i Receb 1206.	158 jpeg, 319 sayfa, defter ebadı:46x17, kapaksız ve ebrusuz.
199	A.{DVN.ŞKT.d.199.	H. 15 Muharrem 1207- H. Evâsıt-ı	63 jpeg, 122 sayfa, defter ebadı:47x17, kapaksız ve ebrusuz

		Receb 1206.	
200	A.{DVN.ŞKT.d.200.	H. Evâhir-i Muharrem 1204-H Evâil-i Safer 1217.	103 jpeg, 202 sayfa, defter ebadı:47x17, kapaksız ve ebrusuz.
201	A.{DVN.ŞKT.d.201.	H. Evâhir-i Rebiü'l-Âhir 1216- H. Evâhir-i Cemâziye'l-Evel 1217.	80 jpeg, 158sayfa, defter ebadı:51x18, kapaksız ve ebrusuz.
202	A.{DVN.ŞKT.d.202.	H. Evâhir-i Ramazân-H. Evâil-i Receb 1214.	52 jpeg, 101 sayfa, defter ebadı:47x17, kapaksız ve ebrusuz.
203	A.{DVN.ŞKT.d.203.	H. Evâhir-i Şevval 1222-H. Evâsıt-ı Safer 1223.	64 jpeg, 124 sayfa, defter ebadı:45x18, kapaksız ve ebrusuz.
204	A.{DVN.ŞKT.d.204.	H. 24 Rebiü'l-Evel 1223-H. Evâhir-i Rebiü'l-Âhir 1223.	28 jpeg, 49 sayfa, defter ebadı:46x17, kapaksız ve ebrusuz. Defterin son sayfasındaki tarihler iki defter arasına geldiğinden ay kısmı jpeg formatında tespiti mümkün olamamıştır.
205	A.{DVN.ŞKT.d.205.	H. Evâhir-i Cemâziye'l-Ülâ1224- H. Evâsıt-ı Cemâziye'l-Ülâ 1225.	69 jpeg, 136 sayfa, defter ebadı:39x17, ebrusu solmuş.
206	A.{DVN.ŞKT.d.206.	H. Evâhir-i Safer 1225-H. Evâsıt-ı Şevvâl 1226.	70 jpeg, 136 sayfa, defter ebadı:37x18, ebrusu solmuş.
207	A.{DVN.ŞKT.d.207.	H. Evâhir-i Receb 1227-h. Evâhir-i Şa'ban 1228.	85 jpeg, 165 sayfa, defter ebadı:50x18, kapaksız ve ebrusuz.
208	A.{DVN.ŞKT.d.208.	H. Evâhir-i Muharrem 1228-H. Evâhir-i Cemâziye'l-Evel 1229.	91 jpeg, 177 sayfa, defter ebadı:52x18, kapaksız ve ebrusuz.
209	A.{DVN.ŞKT.d.209.	H. 13 Cemâziye'l-Evel 1049-H. Evâhir-i Şa'bân 1195.	25 jpeg, 50 sayfa, defter ebadı:42x16, kapaksız ve ebrusuz.
210	A.{DVN.ŞKT.d.210.	H. 24 Şa'bân 209-H. 8 Receb 230.	185 jpeg, 198 sayfa, defter ebadı:42x16, kapaksız ve ebrusuz.
211	A.{DVN.ŞKT.d.211.	H. Evâil-i Recen 1122- H. Evâil-i Zi'l-ka'de 1132.	255 jpeg, 490 sayfa, defter ebadı:42x16,Kapaklı fakat kapağında tarih yok. Defterin sayfaları yırtılmış.
212	A.{DVN.ŞKT.d.212.	H. Evâsıt-ı Rebiü'l-Âhir 1127-H. Evâhir-i Şevval 1127.	64 jpeg, 132 sayfa, defter ebadı:41x19, kapaksız ve ebrusuz.
213	A.{DVN.ŞKT.d.213.	H. Evâsıt-ı Receb	25 jpeg, 48 sayfa, Ebad bilgisi mevcut

	1150-H.Ev3ahir-i Receb 1150.	değildir. Siyah kapaklı ebresuz.
--	---------------------------------	----------------------------------

Ek2: Şikâyet Defterleri İle ilgili Çalışmalar Listesi

S. No	Eserlerin Bibliyografik Künyeleri
1	Acet, Bahadır. <i>18. Yüzyıl Osmanlı İmparatorluğu'nda Şikâyet Mekanizması ve İşleyiş Biçimi: Selanik Örneği (1742-1743)</i> . Eskişehir: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2020.
2	Akyılmaz, Gül. "Osmanlı devleti'nde Kadınların Mülkiyet Hakları ve Karşılaştıkları Hukukî Sorunlar". <i>Türkiye Barolar Birliği Dergisi</i> , 325-364.
3	Alanoğlu, Murat. "Taşranın Divân-ı Hümâyûn'da Yankılanan Sesi: Atik Şikâyet Defterlerine Göre Diyarbakir Eyâleti'nde Sosyo-Ekonomik Kriz ve Etkileri (1650-1700)". <i>Tarih İncelemeleri Dergisi</i> 35/1 (2020), 1-38.
4	Arafal, Seher. <i>128 Numaralı Atik Şikâyet Defterinin Transkripsiyon ve Değerlendirmesi</i> . İstanbul: İstanbul Medeniyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2020.
5	Ayalon, Yaron. "Famines, Earthquakes, Plagues: Natural Disasters in Ottoman Syria in the Writings of Visitors". <i>Osmanlı Araştırmaları</i> 32/32 (2008), 223-247.
6	Bayram, Zelal. <i>18. Yüzyıl Osmanlı Devleti'nde Şikâyet Kültürü: Selanik örneği (1749-1750)</i> . Kırşehir: Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2017.
7	Bayram, Zelal begün - Tuğluca, Murat. "Selanik'ten Asitane'ye Yakınma 18. Yüzyıl Ortasında Şikâyet Mekanizmasının Bürokratik İşleyişi". <i>Ombudsman Akademik</i> 8/15 (2022), 221-249.
8	Bozatay, Şeniz Anbarlı - Demir, Konur Alp. "Osmanlı Adli ve İdari Sisteminde Kadılık: Kurumsal Bir Değerlendirme". <i>Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi</i> 6/10 (2014), 71-89.
9	Buket, Çelik. "Âyânlık İle Eşkıyalık Arasında: Osmanlı Taşrasında Küçük Ali Sorunu 1752-1763". <i>OTAM Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi</i> 46 (2019), 87-108.
10	Cıkay, Nezif. "Osmanlı'da Cerime Uygulaması ve İstismarı". <i>Mecmua</i> 12/ (2021), 272-288.
11	Çelik, Arş - Gör, Buket. "Osmanlı'da Kadın İsimleri: Sivas Eyaleti Örneği (1742-1763)". <i>History Studies</i> 10/10 (2018), 87-104.
12	Çelik, Bülent. "1742 İzmir Yangını Sonrasında Yangından Zarar Gören Bina ve Arsalar Üzerindeki Mülkiyet Problemleri". <i>Belgi Dergisi</i> 2/16 (2018), 980-990.
13	Çetin, Nurkadın Esra. <i>24 numaralı Atik Şikâyet Defteri (1107-1108/1696) (İnceleme-metin)</i> . İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırma Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2019.
14	Çil, Şeyma. <i>38 Numaralı Atik Şikâyet Defteri (1114-1115 / 1703) (İnceleme-Metin)</i> . İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırma Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2018.
15	David, G. <i>The Ottoman Sikayet-Defteri (Reglster Of Complaints) Of 1675</i> . Viyana: Roldenbourg Verlag, 1989.
16	Demir, Mesut. <i>1686-1687 (h.1097-1098) Tarihli Atik Şikayet Defteri'nin Transkripsiyon ve Değerlendirilmesi</i> . İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2010.
17	Demirci, Süleyman - Arslan, Hasan. <i>Osmanlı Türkiyesi'nde Eşkiya, Devlet ve Siyaset</i> . İstanbul: Yalın Yayıncılık, 2019.

18	Ekin, Kaan. <i>9 numaralı şikâyet defterinin transkripsiyonu ve incelenmesi</i> . Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2019.
19	Erarslan, Serkan. <i>26 Numaralı Atik Şikâyet Defteri (1108-1109 / 1697) (İnceleme-Metin)</i> . İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırma Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2019.
20	Erdem, Ümit Baki. <i>14 Numaralı Atik Şikâyet Defteri (h.1101-1102/ m. 1690-1691) Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi</i> . İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2017.
21	Erdoğan, Emine. "Timar Tevcih Sebepleri Üzerine Bir Kaynak Değerlendirmesi". <i>Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi OTAM</i> . 19/19 (2006), 31-43.
22	Finkel, Caroline. "Das Osmanische 'Registerbuch der Beschwerden'(Şikâyet Defteri) Vom Jahre 1675." ed. Hans Georg Maje. <i>Journal of the Royal Asiatic</i> 118/1 (1986), 107-108.
23	Göyünç, Nejat. <i>Das Osmanische 'Registerbuch der Beschwerden'(Şikâyet Defteri) vom Jahre 1675. Österreichische Nationalbibliothek Cod. mixt. 683</i> . Vien: Avusturya İlimler Akademisi yayını, 1984.
24	Okur Gümrükçüoğlu, Saliha. <i>Şikâyet Defterleri Işığında Osmanlı Hukuku ve Uygulaması (1649-1653)</i> . İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2010.
25	Gümrükçüoğlu, Saliha Okur. "Osmanlı Devleti'nde Divan'a Gönderilen Şikâyetler". <i>Türk Hukuk Tarihi Kongresi Bildirileri</i> . ed. Fethi Gedikli. 385-409. İstanbul: XII Levha, 2012.
26	Günay, Ramazan. <i>XIX. Yüzyılın İlk Yarısında Diyarbakır'da Sosyal ve Ekonomik Hayat (Ahkâm-Şikâyet Kayıtlarına Göre)</i> . Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2009.
27	Hurç, Muhammet Murat. <i>13 Başlar Atik Şikâyet Defteri (VR. 143-302) (Değerlendirme-Çeviri-Metin)</i> . İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırma Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2019.
28	Karadeniz, Feriha. <i>Kadılar Hakkında Yapılan Şikâyetler ve Kadıların Salahiyetlerini Suistimalleri</i> . Ankara: İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1996.
29	Kaya, Mustafa. "18. Yüzyılın Ortalarında Osmanlı Taşrasında Görülen Kanunsuzluklar ve Şikâyetler:İznik, Yalakabad ve Görele Kazaları Örnekleri". <i>Ankara Araştırmaları Dergisi</i> 5/16 (2018), 137-151.
30	Kovacs, Nandor Erik. "The Legal status of the Danubian Principalities in the 17th Century as Reflected in the Şikâyet Defteris." <i>Güneydoğu Avrupa Araştırmaları Dergisi</i> 25/ (2014), 1-24.
31	Köhbach, Markus. "Das Osmanische" Registerbuch der Beschwerden"-Şikâyet Defteri-vom Jahre 1675." <i>Südost Forschungen</i> 44/ (1985), 526-528.
32	Küçük, Mustafa. "Divân-ı Hümâyûn Şikâyet Defterlerinin Değerlendirilmesi". <i>Din ve Hayat</i> 18 (2013), 11-115.
33	Küçükdağlıkan, Ökkeş. "Evaluation of the Complaints Regarding the Woman Sent to Marash in the Verdicts Register Marash of Number II." <i>Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi</i> 4/17 (2017), 278-301.
34	Lafı, Nora. "Petitions and Accommodating Urban Change in the Ottoman Empire". <i>Istanbul as Seen from a Distance. Centre and Provinces in the Ottoman Empire</i> . ed. Elisabeth Özdalga vd. 73-82. Swedish Research Institute in Istanbul, 2011.

35	Majer, Hans Georg. "The Ottoman Register Of Complaints ('Sikayet Defteri) Of 1675". Viyana: Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, 1984.
36	Okur Gümrükçüoğlu, Saliha. "Şikâyet defterlerine göre Osmanlı teb'asının şikâyetleri". <i>Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi</i> 61/1 (2012), 175-206.
37	Osmanlı Arşivi D. Başkanlığı. <i>Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi</i> . İstanbul: Osmanlı Arşivi D. Bşk., 2010.
38	Özgişi, Tunca. "Osmanlı Adalet Sisteminde Bireysel Başvuru Hakkı". <i>Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi</i> 4/8 (2014), 52-66.
39	Özkan, Hatice. <i>18. Yüzyıl Başlarında Şikayet Defterlerine Göre Sivas Eyaleti</i> . Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2019.
40	Sertoğlu, Midhat. <i>Muhteva Bakımından Başvekalet Arşivi</i> . Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1955.
41	Soysal, Umut. "Devlet Arşivleri Başkanlığı, Osmanlı Arşivi'nde Tasnifi Tamamlanan Yeni Defterler Üzerine Bir Değerlendirme 'Yeni Defterler / Yeni Ufuklar'". <i>Hazine-i Evrak Arşiv ve Tarih Araştırmaları Dergisi</i> 2/2 (2020), 213-224.
42	Şeker, Cengiz. <i>İstanbul Ahkam ve Atik Şikayet Defterlerine Göre 18. Yüzyılda İstanbul'a Yönelik Göçlerin Tasvir ve Tahlihi</i> . İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2007.
43	Şeker, Cengiz. "The Causes of Rural Migrations in 18th Century Ottoman Society". <i>Osmanlı Araştırmaları</i> 42/42 (2013), 207-231.
44	Şen, Seniha. <i>30 Numaralı Atik Şikayet Defteri (1110/1698) (İnceleme-Metin)</i> . İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırma Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2018.
45	Şensoy, Fatma. <i>119-136. "Geçmişe Tanıklık Eden Belgelerle Kadına Yönelik Şiddet"</i> . <i>Öneri Dergisi</i> 12/45 (2016).
46	Şık, Gizem Salman. <i>68 Numaralı Atik Şikâyet Defteri (1127 / 1715) (İnceleme / Metin)</i> . İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırma Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2019.
47	Tataroğlu, Yasemin. <i>4 Numaralı Atik Şikayet Defteri 1665-1670(h.1075-1081)</i> . İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırma Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2015.
48	Tuğ, Başak. "Marya'nın Şikâyeti: Taciz mi Mezhep Değiştirme mi? 18. Yüzyıl Ankarası'nda Katolik Ermeniler". <i>Kebikec: İnsan Bilimleri İcin Kaynak Arastırmalı Dergisi</i> 50/2020 (2020), 43-62.
49	Tuğluca, Murat. "Bır Balkan Şehri Olarak Üsküp'te Şikâyet Hakkının Kullanımı ve Şikâyet Mekanizması (1649-1675)". <i>Motif Akademi Halkbilimi Dergisi</i> 5/9 (2012), 107-128.
50	Tuğluca, Murat. <i>Osmanlı Devlet-Toplum İlişkisinde Şikâyet Mekanizması ve İşleyiş Biçimi</i> . Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2020.
51	Tuğluca, Murat. <i>Osmanlı'da devlet-toplum ilişkilerinin açık alanı: Şikayet mekanizması ve işleyiş biçimi (1683-1699)</i> . Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2010.
52	Tunç, Gizem. <i>44 numaralı Rumeli Ahkâm-ı Şikâyet Defterinin Transkripsiyon ve Değerlendirmesi</i> . Antalya: Akdeniz Üniversitesi Akdeniz Uygarlıkları Araştırma Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2017.
53	Tülüveli, Güçlü. "Osmanlı Tarihi'nin Arşiv Kaynakları: Atik Şikayet Defterleri 1649-1660." https://hdl.handle.net/11511/58816 .
54	Türk, Hasan Basri. <i>13 Numaralı Atik Şikayet Defteri (Vr.1-142) (Değerlendirme-Çeviri-Metin)</i> . İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırma Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans

	Tezi, 2019.
55	Türkmenoğlu, Mehmet Ali. "Ahkam Notebooks: Their Nature, Content and Use in Ottoman Studies". IV. <i>International Piri Reis Language, History, Geography Congress</i> . 32-39. Ankara: IKSAD Yayınevi, 2021.
56	Ursinus, M. - Makedonija, Arhiv na. <i>Grievance Administration (şikayet) in an Ottoman Province: The Kaymakam of Rumelia's "Record Book of Complaints" of 1781-1783</i> . London: RoutledgeCurzon, 2005. https://books.google.com.tr/books?id=9Arv0Hf4cQ4C
57	Ursinus, Michael. <i>Grievance Administration (Sikayet) in an Ottoman Province: The Kaymakam of Rumelia's' Record Book of Complaints' of 1781-1783</i> . Psychology Press, 2005.
58	Üçok, Coşkun. "Türk Hukuk Tarihi Bakımında Devlet Arşivinden İstifade İmkanları". <i>Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi</i> 8/1 (1951), 606-702.
59	Vergili, Muhammed. <i>Atik Şikâyet Defteri (7 Numaralı H.1081-1083/ M.1671-1672) Transkripsiyon- Değerlendirme</i> . İstanbul: Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2019.
60	Yörük, Gül. <i>Osmanlı'da Devlet-Toplum İlişkilerine Bir Örnek: 112 Numaralı Atik Şikayet Defteri (1727)</i> . Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2019.